

ANDKE MULLE
TOETUSPUNKT
JA MA LIIGUTAN
MAAILMA!

-Archimedes

ÜÄLJAANDJA:

Sihitasutus Archimedes

info@archimedes.ee

www.archimedes.ee

Tallinn

Koidula 13a

10125 Tallinn

Tel 699 9399

Tartu

Uäike-Turu 8

51013 Tartu

Tel 730 0324

ISBN: 1406 7114

Koostaja: Märt Miljan

KeeletoiMETAja: Monika Maamägi

Kujundaja: Helen Ilus

Trükk: Ecoprint

ISO 9001

BUREAU VERITAS
Certification

Loome arengukeskkonna,
mis aitab tagada Eesti
hariduse ja teaduse
konkurentsivõime maailmas!

SISUKORD

Juhatuse pöördumine	7
HARIDUSKOOSTÖÖ	9
Euroopa elukestva õppe programm	9
Üldharidusprogramm Comenius	9
Kutsehariduse programm Leonardo da Vinci	12
Kõrgharidusprogramm Erasmus	14
Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig	16
Hariduspoliitika toetamine.....	20
Eurydice võrgustik	20
Haridusjuhtide õppelähetused	20
Õpetajakoolituse stipendium	20
Euroopa tunnuskiri uuenduslikele keeleõppeprojektidele	22
Eestikeelsete kõrgkooliõpikute programm.....	23
Põhjamaade hariduskoostöö – Nordplus programm	23
HARIDUSDOKUMENTIDE HINDAMINE – EESTI ENIC/NARIC KESKUS	24
EESTI KÕRGHARIDUSE KVALITEEDIAGENTUUR.....	25
AKADEEMILISED MOBIILSUSTOETUSED	26
Doktorantuur välismaal	26
Noore õpetlase stipendium	26
Kristjan Jaagu ja DoRa stipendiumid	26
Välisõppejõudude kaasamine.....	27
Rahvuskaaslaste programm	28
Doktorantuur Eestis	28

KÕRGHARIDUSE VÄLISTURUNDUS	30
KÕRGHARIDUSE ARENDUSPROGRAMMID	31
Programm Primus	31
Programm Eduko	33
NOORSOOTÖÖ JA MITTEFORMAALNE HARIDUS	34
Programm Euroopa Noored	34
Programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“	36
TEADUSKOOSTÖÖ	37
Eesti edukus teaduse 7. raamprogrammis	37
COST võrgustik.....	38
Teaduskompetentsi nõukogu büroo.....	38
Eesti Teadusinfosüsteem	38
Teaduse populariseerimise konkursid.....	38
Programm TeaMe	40
EURAXESS võrgustik.....	40
STRUKTUURITOETUSTE RAKENDAMINE	41
T&A inimressursi arendamine.....	41
T&A majanduskeskkonna arendamine	42
MAJANDUSAASTA ARUANNE	43

Hea lugeja!

Kodanikuhariduse toetamisest teaduse finantseerimiseni – need on piirid, mille vahel täna Archimedeses tegutseme. Meie peamiseks eesmärgiks on hariduse ja teaduse konkurentsivõime tõstmine. Meie tegevuste rahastajateks ja poliitikate kujundajateks on Euroopa Liit ja Eesti riik.

Viimaste aastate kiire kasvu tulemusena on sihtasutuses täna töös üle saja programmi ja suurema projekti, mis kõik on üsna eriilmelised, kuid mahuvad siiski ülalmainitud raamidesse. Seda majandada suudame me vaid läbi laiapõhjalise koostöö.

Koostöö on võtmesõnaks ka tegevuste kvaliteedi tagamisel. Täna võime tõdeda, et poliitika kujundamine ja rakendamine töötavad käsikäes. Archimedeses juures tegutsevad nii erapooletute hindajate kui ka ekspertiisi pakkujadena mitukümmend komiteed ja sadad üksikisikud. Samal ajal on sihtasutuse enda töötajad valitud valdkondlike ekspertidena mitmetesse riiklikesse ja rahvusvahelistesse töögruppidesse või juhtnõukogudesse.

Konkreetsetest tegevustest oli 2009. aastal tähelepanu keskmes kõrghariduse ja teaduse kvaliteediarendus. Üksusena käivitus Eesti kõrghariduse kvaliteediagentuur, mille peamine ülesanne on õppekavagruppide ja asutuste uue hindamissüsteemi väljatöötamine ja juurutamine. Metoodika kasutuselevõtu vaheetapiks on üleminekuhindamine, millega tänavu edukalt algust tehti. Uues süsteemis on olulisel kohal hinnang kõrgkooli sisemise kvaliteedikindlustussüsteemi toimimisele, mis kokkuvõttes tagab jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime.

2008. aastal hoo sisse saanud Euroopa Liidu struktuuritoetuste jagamine T&A valdkonnas jätkus tulemuslikult. Kavandatud 6,4 miljardist kroonist toetustest oli 2009. aasta lõpuks 2,82 miljardit kaetud konkreetsete programmide-projektidega, neist miljardi ulatuses on Archimedes ka ise tegevuste elluviijaks.

Eesti atraktiivsust õpikohana ja koostööpartnerina näitavad enamik meie rahvusvahelisi programme. Sissevaate välistudengite hinnangutesse Eesti kui õpimaa kohta andis rahvusvaheline uuring i-graduate, kus Eesti osales tänavu esimest korda. Selgus, et välistudengid peavad Eestit

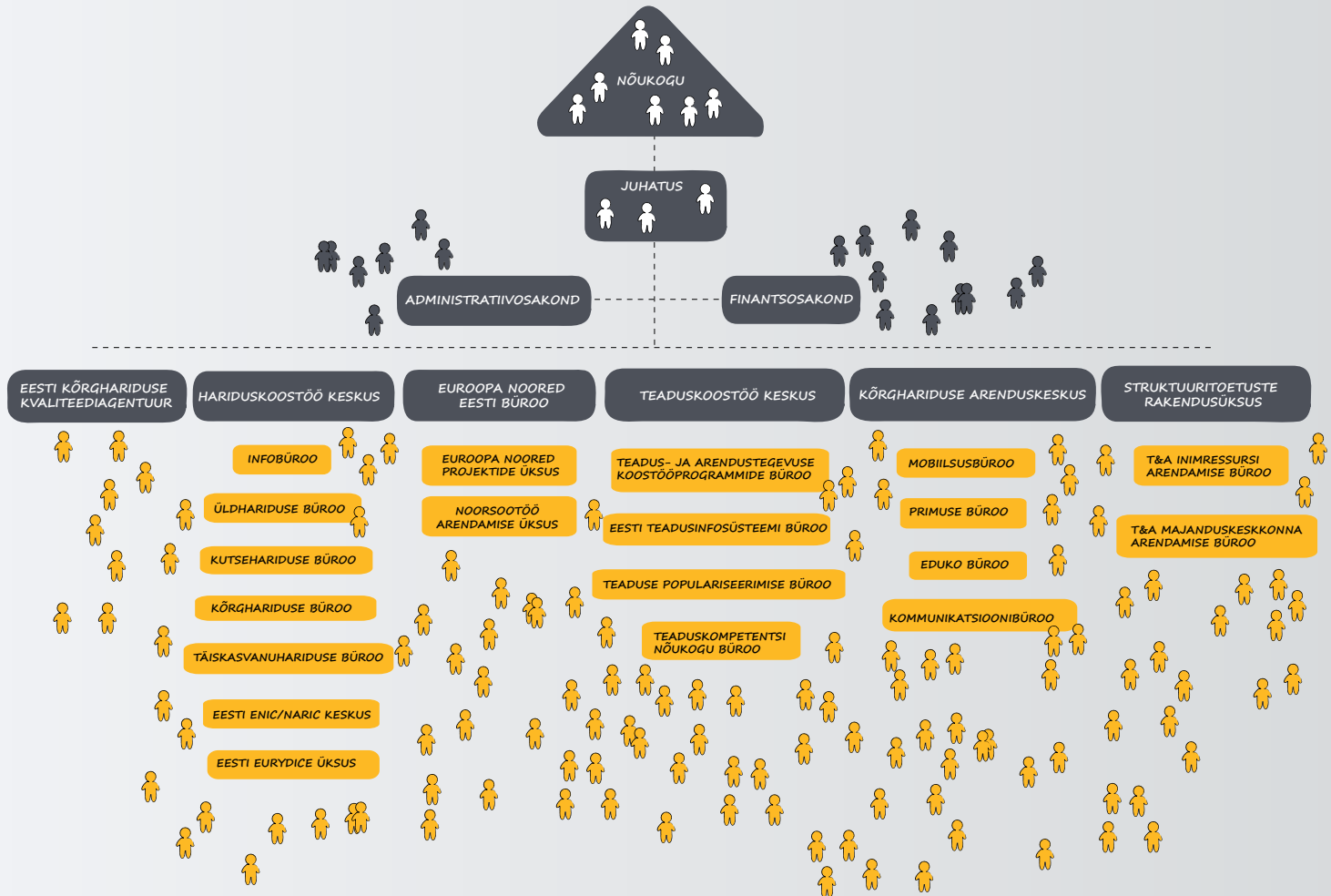
paremaks elamis- ja õpikohaks kui muud Euroopat keskmiselt, tuues plussiks eelkõige noore inimese jaoks väga sobivat elukeskkonda ja tugiteenuseid. Tulemusi kinnitab ka Erasmus programm, kus Eesti eristub selgelt üliõpilasvahetuse proportsioonide poolest. Kui meie naabrid saadavad rohkem üliõpilasi välismaale õppima, siis Eestis on sissetulevate ja väljaminevate õpilaste arv tasakaalus. Oma positsioonide tugevdamiseks oleme hoogsalt arendamas siinse kõrghariduse välisturunduse strateegiat.

Samas pole mobiilsus ja rahvusvaheline koostöö noorte privileeg. Aasta-aastalt lisandub üha enam võimalusi kõigile, kel on huvitav koostööidee ja aktiivne hoiak ühiskondlike muutuste ellukutsumiseks. Näiteks on uue võimalusena nüüdsest ka vanematel kui 50-aastastel võimalik minna välismaale vabatahtlikuks programmi Grundtvig raames. Kodanikuhariduse ja mitteformaalse õppe jõuline arenemine tõestab, et ühiskonnas kujuneb väärtusi, mis vajavad arendamist ja toetamist ka väljaspool traditsioonilisi institutsioone.

Täna tundub, et sihtasutus Archimedes töötab täistuuridel. Loodame sellest arenguhüpet siinse hariduse ja teaduse edendamisel.

Sihtasutuse struktuur

Hariduskoostöö

Euroopa elukestva õppe programm

Sihtasutuses koordineerib hariduskoostöö keskus

Üldharidusprogramm Comenius

www.archimedes.ee/comenius

Üldharidusprogrammi **Comenius** elluviimine Eestis toetab üldharidussüsteemi arengukava kõiki strateegilisi eesmärke.

2009. aastal avanes programmis **uus tegevus Comenius Regio koostööprojektid**, kus rõhk on piirkondlikul koostööl. Koostööprojektis saavad osaleda kaks partnerregiooni, kumbagi esindab projektis kohalike koolide tegevuse eest vastutav asutus, lisaks kaasatakse muud kohalikud asutused. Taotlusvooru laekus taotlus Põltsamaa vallavalitsuselt ja Kohtla-Järve linnavalitsuselt ning mõlemat otsustati ka toetada kogusummas 737 000 krooni.

Huvi Comeniuse **koolide koostööprojektides** osalemise vastu on jätkuvalt suur. 2009. aastal esitatud 103 taotlusest toetati 50 projekti kokku 15,7 miljoni krooniga. Projektide peamised teemavaldkonnad on ajalugu ja kultuuripärand, võõrkeeled, meedia ja kommunikatsioon, keskkond, muusika, turism.

Projekti ettevalmistaval lähetusel või kontaktseminaridel osalemise aktiivsus on samuti heal tasemel, esitati 44 taotlust, millest toetati 36.

Võrreldes 2008. aastaga kasvas oluliselt **haridustöötajate täienduskoolituse** toetuse saajate arv. 2009. aasta kolme taotlusvooru jooksul esitati kokku 160 taotlust, millest toetati 77. Kokku eraldati täienduskoolituse toetusteks 2,7 miljonit krooni. Enim taotlusi laekus gümnaasiumide ja keskkoolide õpetajatelt osalemaks võõrkeelte õpetamisega seotud kursustel.

Üliõpilastelt, kes soovisid **õpetajapraktikale** minna mõnda Euroopa riiki, laekus 12 taotlust. Toetati 7 praktikanti, kes sooritavad oma praktika Hispaanias, Portugalis, Itaalias ja Austrias. 8 välispraktikanti leiti taotluse esitanud Eesti koolidesse.

Põlva Roosi kooli projekt 'Individual Education Plans - Getting them Active!'

Autor: Aino Aasma, kooli direktor

Mõnede asjade ja olude selgekspuhumine lihtsalt võtab aega. Küsid endalt miks, aga vastust ei tule ega tule.

„Eelmisel aastal õitsesid sel ajal siin lilled,” ütles Su La, kui vaatasime koos lume- ja liivasegu, mida rebisid rannalt üles tormituul ja õnnest või hämmastusest ringituiskavad koerad. Pole varem kunagi seisnud Atlandi ookeani rannikul, vaadanud tõeliselt lõputusse vette, kuulnud Norra rannakaljudest lõigatud kuubikutest lainemurdjate vastu viskuvate lainete

kisa ja karjatusi. See jääb sügavale mu sisse nagu Alliksaare luule: heitlik ja ettearvamatu.

Rannalseisjaid oli teisigi: Ricardo kolleegidega Hispaaniast, Sue ja tema klassi töötajad Iirimaaalt, Cecile ja Olivier Belgiast, Brigitte ja mitme kooli õpetajad Saksamaalt, Susanne – meid vastuvõtva Taani Åmoseskoleni direktor ja tema võrratu meeskond, ja Roosi kooli väga energiline õpetajate grupp.

Siis korjas buss oma elanikud Taani läänerannikult St George'i muuseumi lähedalt kokku ja tiirutas meiega kaua liiva- ja lumedüünide vahel, mille lagedamatel kohtadel võisime nautida Norra ehituskunsti: ehtsaid muinasjutumajakesi, mis ehitatud punastest kividest, tugeva rookatusega,

piiratud siseõuedega, viimse detailini armsaid.

Viimane õhtusöök koos. Vastuvõtjaks Susanne oma abikaasaga. Tema heledas avaras köögis algas koheselt rõõmus melu, vestlus, pildistamine. Kõik rääkisid kõigiga, kõik kohe oskasid ja tahtsid küsida ja vastata.

Lõppenud oli kahepäevane väga sisutihe ja viimase detailini läbi mõeldud koolitusseminar „Alternatiivse suhtlemise tähtsus ja vahendid”.

Millest me rääkisime? Taani koolisüsteemist, mida reformiti 2007. aastal. Kuni 9. klassini on õpilased koos ja aineid annab üks õpetaja, alles seejärel toimub valik. Valik keskastme jaoks: kas üldharidusse, kust edasi saab kõrgema ja keskastme kõrghariduse, või kutseõppe ettevalmistusse või ametiõppesse. Õpetajad ja insenerid saavad oma kõrghariduse keskastme kõrgkoolides. Aga õpetajate puhkusest otsustasime Eestis mitte sõnakestki iitsatada.

Me rääkisime pikalt vaimupuudega laste koolielust. Ámoseskolen on oma piirkonna ainuke kool vaimupuudega lastele. Koolis on 107 õpilast ja 130 töötajat. Kooli saab minna 6-10-aastaselt, õppimisaeg on 9 aastat. Koolil puudub riiklik õppekava. „Oleme pigem rikkad kui vaesed,” ütleb Susanne ja lisab, et tal on peaaegu piiramatud volitused raha kasutamiseks. Peab ikka tugev isiksus olema ja väga läbimõeldud plaanid, mõtlen seejuures mina.

Koolimaja on paljude juurdeehitustega. „Teate, ma ise ka enam ei tea, kus miski asub!” naerab Susanne. Väga avar, rohkete ruumide, paljude väljapääsudega. Sellest tulenevalt lastegrupid ilmuvad ja kaovad ja kokkupuuteid on vähe. Sellest küllap ka siis vaikus ja rahu: pingete puudumine.

Koolis on väga palju ja eriotstarbelisi invavahendeid, paljud leiutatud ja valmistatud oma töömehe poolt. Lisaks kuldsetele kätele on tal ka kuldne süda, sest õpetajad lisavad sageli: selle tegi meie töömees.

Ei ütleks, et kool on täis kaasaegseid uudseid asju. Need inimesed ei oma vahendeid, nad ON. Nad seletavad rahu ja armastusega, kuidas nad selles koolis ON, mitte mida nad ei OMA. Minu jaoks on tähtsam olla kui omada.

Koolil on kaks basseini: suur ja väike. Suur on nagu suured basseinid ikka, väikeses naudivad lapsed veemõnusi ainult koos terapeutidega. Vaatan basseinis ujutatavat last ja esmakordselt taban end mõttelt – mina temaga ei suudaks. Looduse valikuid ei saa muuta...

Tunnid ehk tegelused kestavad 45+45 minutit, laudade taga ja asjalikud, väga asjalikud. Hiljem mõtlen, need on detailideni läbimõeldud.

Oleme päris kaua aega koos autistidega ja jälle – läbimõeldus detailideni, endavalmistatud töölehed, ruumide lahendused – kõik see tagab rahuliku, asjaliku töömiljöö õpetajatele ja nauditava tegevusterohke päeva õpilastele.

Ricardo on päeva lõpus murelik ja küsib: „Kuidas saaks autiste sobitada tavaklassi?” Kõik pöörduvad nagu üks mees ta poole ja pärivad: „Miks?”. „Sest vanemad tahavad.” Arutlus on tuline. Üksmeelne arvamus on, et see ei ole võimalik. Ja kui seda siiski teha, kas lapsed on õnnelikud? Eil Ja veelkord ei. Autist on isevärki inimene, kes elab isevärki maailmas ja vaevaliselt talub meie maailma.

Ühe päeva rääkisime alternatiivsetest suhtlemisvahenditest. Ka meil Eestis on enamik nendest vahenditest olemas, me lihtsalt pole neid veel kasutusele võtnud. Põhjusi mitmeid: raha, teadmatus ja vähene kasutamisoskus. Aga meil on nüüd olemas innustus ja tahe ja me hakkame seda tegema. Tegelikult on ausam öelda – me Roosi koolis oleme juba alustanud ja hästi alustanud.

Ühel õhtul toimub väike kokkusaamine personaliga. Kui eestlased kohale jõudsid, olid omad juba istet võtnud: 130 naeratavat nägu vaatas võimlas pikkade valgete linadega kaetud laudade tagant vastu. Võimlatäis inimesi! Koosolek algas ruttu ja tempokalt: kes otsis süüa, kes rääkis, kes kuulas. Siis ettekanded, veel paar sõnumit. Kõik! Nõud kotti, linad laudadelt ja lahkumine. Töö kiire ja korralik.

Möödas on reisisit juba 3 nädalat, muljedki edasi antud ja mõtted töösse viidud. Mis on ikka Taani sõnum, mõtlen.

Võib-olla see, et nendes erakordselt rahulikena tunduvates Taani linnades ja külates toimub kogu aeg tegevus: täpselt planeeritud ja konkreetne. Sõnu on vähe, rohkem tegusid.

Mõistan ka, et Taani viis seminaride läbiviimise kõrgele tasemele ja Roosi kool on osalemas ühes väga asjalikus tösis ja töises rahvusvahelises projektis. Õnne meile!

Kutsehariduse programm Leonardo da Vinci

www.archimedes.ee/leonardo

Leonardo da Vinci programmi kaudu soovitakse tõsta mitut riiki haaravate projektide abil Euroopa koolitusasutuste ja ettevõtete koostöö kvaliteeti, parandada esmases kutseõppes ja jätkuõppes osalejate liikuvust ning soodustada uuenduslike kogemuste levikut kutsehariduses.

Leonardo programm toetab:

- **õpirändeprojekte** õppuritele, kutseõppespetsialistidele ning ettevõtete töötajatele
- **koostööprojekte**, mis keskenduvad asutustevahelisele koostööle
- **uuendussiidprojekte**, mis vahendavad kvaliteetseid kutsealase koolituse tooteid ühest riigist teise
- **ettevalmistavaid lähetusi** leidmaks kontaktseminaridel partnereid või koostamiseks ühist taotlust

2009. aastal jagas Leonardo da Vinci programm toetusteks kokku 25,6 miljonit krooni.

Programmis osalemise tosina aasta jooksul on Leonardo **õpirändes** osalenud enamik Eesti kutseõppeasutusi. Esikolmiku viimase nelja

aasta õpirändajate arvu järgi moodustavad **Räpina Aianduskool** (147), **Rakvere Ametikool** (137) ja **Kuressaare Ametikool** (128).

Üsna igapäevaseks nähtuseks on ka Eesti ametikoolis saanud Euroopast pärit praktikant või õppejõud – siia tullakse, sest õpetuse ja koolide varustatuse tase hakkab jõudma Euroopa Liidu arenenud riikide tasemeni.

- Meile laekus **62 õpirändeprojekti** taotlust, mis on ligi 13% rohkem kui 2008. aastal. Toetati 51 õpirändeprojekti kokku üle 16 miljoni krooniga.
- **Koostööprojektide** taotluste arv tegi eelmise aastaga võrreldes rekordilise 31% tõusu. Esitatud 38 taotlusest toetati 13, neist neli olid Eesti koordinaatorite projektid. Toetuse kogusumma oli üle 3 miljoni krooni.
- Toetada otsustati kõiki 3 esitatud **uuendussiidprojekti** kokku üle 6 miljoni krooniga. Projektid esindasid metallitöö, raamatupidamise ja turismi valdkonda.
- **15 ettevalmistavat lähetust** toetati kokku 232 000 krooniga.

Trükivalgust nägi praktikalugude konkursi 2008. aasta võistlustööde valimik „**Praktikalood IV: Leonardoga Euroopasse ja tagasi**“. Tegu on neljanda kogumikuga välismaal praktikal käinud inimeste muljetest ja meenutustest. Raamatu eessõnas kirjutab Eesti Kaubandus-Tööstuskoja haridusnõunik Tiia Randma: „Need ei ole pelgalt tööpraktika kirjeldused, vaid värvikad ja meeleolukad lood eneseotsimisest ja enda proovilepanekust. Praktikalugude kangelased on uudishimulikud, julged, ettevõtlikud, töökad ja õpihimulised noored.“

Praktikal Saksamaa perefirmas

**Autor: Konstantin Nevidemski,
elektriku eriala õpilane Pärnu Saksa
Tehnoloogiakoolis**

Kui kuulutati välja avalduste vastuvõtt välispraktikale minekuks, käisid koolis ringi kurjad jutud, et eelmise aasta poistel, kes Saksamaal käisid, olid mingid jamad olnud. Poisid ise rääkisid, et kõik oli normaalne. Minu kursuselt võtsid nii mõnedki klassivennad oma avalduse tagasi, tõenäoliselt kartsid nad, et välismaal võib minna halvasti, ja jäid Eestisse praktikavõimalust otsima.

Meie kümnekesi olime aga 18. mail Tallinna lennujaamas, et alustada lendu Saksamaa pealinna Berliini. Meid võttis lennujaamas rõõmsalt vastu sõpruskooli juhataja ja viis otse majutuskohta väikses Pätzki külas umbes 40 km Berliinist. Teel auto aknast välja vaadates võis kohe aru saada, et Saksamaa on ikka hoopis midagi muud kui väike Eesti, et tegemist on tõelise suurriigiga. Ei jõudnud märgatagi, kui olime juba sõpruskoolis. Kuna kohud olid tühjad, juhatati meid kohe sööklasse – see oli päris hea algus. Elasime ühes piklikus majas, kus kahe inimese kohta oli üks tuba, ja kui tuppa sisse astusime, oli voodi peal isetehtud pehme mänguasi, mille kaelal oli kiri „Tere tulemast!“. Mõtlesin siis, et küll see on ikka hästi ja südamega tehtud. Veel

oli meil seal suur võõrastetuba, kus saime veeta vaba aega, rääkida ja vaadata telekat või kasutada arvutit, oli ka võimalus tegeleda spordiga.

Esimesel nädalal tutvustati meile ettevõtteid, kus pidime oma praktika läbima. Minu töökohaks sai väike elektriga tegelev perefirma, kus töötas umbes kümme inimest. Kui hommikul kohale jõudsim, võtsid meid alati rõõmsalt vastu perenaine, kes töötas firmas sekretärina, ja peremees, kes oli elektriinsener. Ning muidugi nende kaks labradori Willy ja Ziino – nii vägev oli tuppa sisse astuda, sest koerad ootasid meid väga. Kui praktikaaeg hakkas läbi saama, ütles peremees, et Willy ja Ziino vist tahavad meiega Eestisse kaasa tulla.

Minu jaoks oli see väike pere hea näide sellest, mida elus võiks saavutada. See andis mulle tõuke minna oma erialal edasi õppima.

Töökaaslased rääkisid kõik saksa keeles. Koolis olime õppinud ühe aasta saksa keelt ja enne praktikale minekut olid meil spetsiaalsed ettevalmistavad keelekursused, kus omandasime erialasõnavara. Nii et töökohal saime enamasti ikka üksteisest aru, see oli hea võimalus keelt praktiseerida. Üks vanem ja mõned nooremad töötajad rääkisid ka inglise keelt, nii et suurt probleemi üksteisemõistmisel ei olnud.

Kõige põnevam osa päevast algas aga ikka pärast töö lõppu, kui olime koju jõudnud

ja ka teised meie koolikaaslased olid praktikalt tagasi. Iga päev võis kuulata põnevad lugusid, mis oli toimunud teiste töökohtadel ja meiega jagasime oma muljeid. Reedeti sõitsime lähimase linna, et pidutseda, kohata uusi sõpru ja lõbusalt aega veeta.

Kui aega oli, sõitsime nädalavahetustel rongiga Berliini. Jõudsim kaia läbi palju huvitavaid kohti, tutvuda Berliini südalinnaga ja muuseumidega, mida oli Berliinis ikka päris palju. Mulle isiklikult meeldisid kõige enam Saksamaa poed, aga baarides ja ööklubides oli ka tore aega veeta. Vahel ei osanud kuhugi minna, siis lihtsalt istusime bussi, trammi, metroosse või rongi peale ja sõitsime ringi. Vaatasime koha, mis meile meeldis, tulime maha ja jalutasime. Klassivennaga jõudsim ka Berliini olümpiastaadionile – see oli meelde jääv koht sellepärast, et enne staadioni oli parkla kohale üles riputatud kolmkümmend Eesti lippu. Päris vinge oli hiljem Eestis vaadata Berliini olümpiamänge ja mõelda, et mina käisin seal!

Ja tänu millele? Tänu sellele, et julgesin kirjutada avalduse, lahkuda kodumaalt kuueks nädalaks ja sooritada välispraktika Saksamaal. Nii et tulevased välispraktikandid – kui pakutakse võimalust, siis võtke pastakad kätte ja kirjutage avaldus! Olen kindel, et te ei kahetse, millal siis veel, kui mitte just praegu!

Kõrgharidusprogramm Erasmus

www.archimedes.ee/erasmus

Eesti paistab Erasmuse programmis silmal!

- Meil on endiselt **väga hea tasakaal** väljaminevate ja sissetulevate üliõpilaste ja õppejõudude vahel.
- Oleme **edukad uute tegevuste rakendamisel**. Praktikantide osakaalult väljaminevate üliõpilaste hulgas oleme 6. kohal programmis osalevate riikide seas, samuti on meil hea **personalikoolituste osakaal**.
- Eestist Euroopasse suunduvad üliõpilased osalevad aktiivselt Erasmuse ettevalmistavatel keelekursustel. Meil on **2. koht** osalevate riikide seas.
- Ligikaudu 12% Eestisse sissetulevatest üliõpilastest osaleb ettevalmistavatel eesti keele kursustel.

2008/2009. õppeaastal osales programmis **25 Eesti kõrgkooli**. Suurima aktiivsusega paistavad silma Tartu Kõrgem Kunstikool (7% kogu üliõpilaskonnast), Võrumaa Kutsehariduskeskus (5,7%), Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (5,3%) ja Eesti Kunsti-akadeemia (5,1%).

Üliõpilaste osalusaktiivsus õppevaldkondade järgi peegeldab Eesti kõrgharidusmaastiku üldpilti – Erasmuse raames lähevad õppima eelkõige sotsiaalteaduste, humanitaarteaduste ja kaunite kunstide üliõpilased, võrreldes eelmise aastaga kasvas meditsiinierialade üliõpilaste osalus. Praktikantide arvu kasvu võib täheldada järgmistes valdkondades: turismi- ja toitlustuserialad, haridus, kunst, meelelahutus ja puhkekorraldus.

Õppejõudude lähetuste puhul on populaarsemateks sihtriikideks Soome (24%), Saksamaa ja Itaalia (10%), samuti Suurbritannia ja Leedu (5-6%). Personali koolituslähete puhul on populaarsemateks sihtriikideks Saksamaa (14%), Hispaania (8%), Itaalia ja Holland (7%), samuti Läti ja Rootsi (5-6%).

Programmi 2009/2010. õppeaasta eelarve on 46,3 miljonit krooni, millest üle 10% on haridus- ja teadusministeeriumi kaasfinantseering.

Erasmuse programmi üliõpilaste ja õppejõudude mobiilsus 2004-2009

Õppeaasta	ÜLIÕPILASED		ÕPPEJÕUD	
	Välja	Sisse	Välja	Sisse
2004/2005	444	275	243	160
2005/2006	511	371	243	193
2006/2007	568	489	281	282
2007/2008	717	619	464	333
2008/2009	761	676*	485	340*
2009/2010	860**	710**	470**	350**

* esialgne
** prognoos

Alates 2007/2008. õa kajastuvad üldarvudes uute alltegevustena Erasmuse üliõpilaste praktika ja kõrgkoolide personali koolitusläheteused.

2008/2009. õa ületas Erasmus programm mis osalenud Euroopa üliõpilaste arv 2 miljoni piiri ning 31 osalejariigist valiti igast üks kandma kahemiljonenda Erasmus üliõpilase tiitlit. Eestist osutus valituks Eesti Lennuakadeemia vilistlane Tõnno Toompuu, kes õppis 2008/2009. õa Erasmus programmi raames Hollandis Hogeschool van Amsterdamis, jätkates seejärel Erasmus praktikaga ettevõttes Denim Air.

Hollandisse minek oli targim otsus

**Autor: Tõnno Toompuu,
Eesti Lennuakadeemia vilistlane**

Võimalusest osaleda Erasmus programmis kuulsin Eesti Lennuakadeemia koordinaatorilt. Kuna nendest kõrgkoolidest, kellega minu kodukoolil koostööleping oli, ei pakkunud ükski mulle huvi, otsustasin proovida õnne Hollandis asuva Hogeschool van Amsterdamiga (HvA). See kool oli koostöö alustamisest väga huvitud ning 2008. aasta augustis asusin Hollandisse õppima.

Õpingud pakkusid kõike, mida ma oodata oskasin. Eriti nautisin projektide tegemist ja meeskonnatööd, mis aitas oma tegemisi kriitilise pilguga vaadata ning saada aimu oma nõrkadest ja tugevatest külgedest.

HvA pakkus vahetusüliõpilastele programmi ainult sügissemestriks, kuid aja möödudes hakkasin otsima võimalust veeta seal ka kevadsemester. Eelkõige õppepauzi pärast, mis oleks muidu mul kodukoolis tekkinud.

Kahjuks ei olnud HvA-l võimalik mulle uusi aineid pakkuda, seega otsustasin otsida praktikakoha mõnes Hollandi kohalikus lennundusettevõttes. Saatsin avaldused kümnesse ettevõttesse, kelle hulgast üks – Denim Air – kutsus mind intervjuule. See läks edukalt ning veebruari alguses alustasin kolmekuulist praktikat.

Praktika lõpetasin edukalt mais, kui lõppesid ka minu õpingud HvA-s.

Kuna läbisin õpingud ja praktika edukalt ning saajaprotsendiliselt, pakkus minu kodukooli õppeosakonna juhataja võimalust lõpetada kool õigeaegselt.

Kodukool aktsepteeris kõiki ainepunkte, mis ma Hollandis õppimise ajal sain.

Tagantjärele võin öelda, et Hollandisse õppima minek oli kõige targem otsus kogu minu õppimise ajal, sest võimalus näha ja kogeda, kuidas toimuvad õpingud teises keskkonnas, on hindamatu.

Isiklikult soovitan kõigil, kellel on võimalus osaleda Erasmus programmis, seda ka teha. Lisaks kogutud teadmistele on mul tänu Erasmus programmile nüüd tuttavaid üle Euroopa.

Täiskasvanuhariduse programm Grundtvig

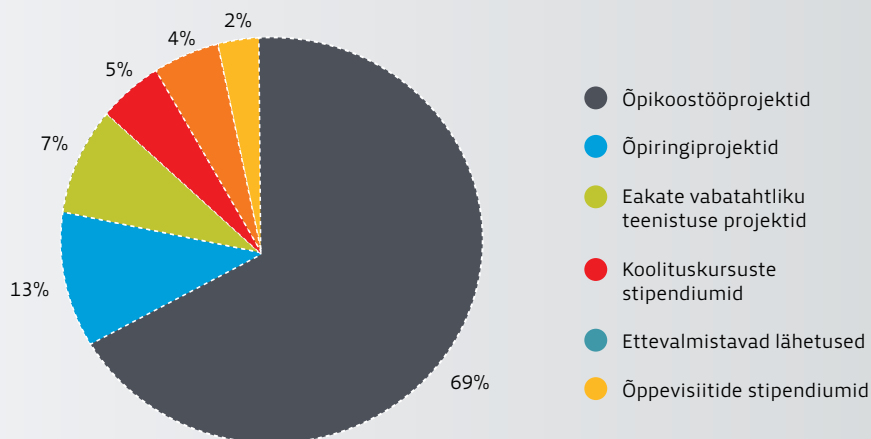
www.archimedes.ee/grundtvig

2009. aasta oli Grundtvigi programmis märkimisväärne mitme uue tegevuse lisandumise poolest:

- õpiringiprojektid
- osalemine täiskasvanuhariduse valdkonna töötajate õppevisiitidel / konverentsidel
- täiskasvanukoolitaja praktikad
- eakate (50+) vabatahtliku teenistuse projektid

Seoses uute tegevuste lisandumisega kerkis programmi eelarve Eestis võrreldes 2008. aastaga tervelt 39% – 5,9 miljonile kroonile. Tegemist oli suurima aastase toetusega siinsetele Grundtvigi tegevustele läbi aegade.

Toetuste jagunemine alategevuste lõikes
5,9 miljonilisest kogueelarvest

Õpikoostööprojektide olulisemad trendid 2009. aastal:

- taotlustes domineerisid kultuuriteemad – loomingu- ja õppemeetodid, tantsukunst, huvihariduse ja kultuuritöö arendamine kohalikus kogukonnas, kultuuripärandi väärtustamine. Kahjuks ei osutunud kultuuriprojektide kvaliteet väga kõrgeks, seetõttu on toetuse saajaid nende seas vähe
- võrreldes 2008. aastaga on rohkelt projekte esitanud kõrgkoolid
- tõusnud on keskkonna-, lastevanemate hariduse ning ettevõtlaste osakaal; langenud aga keeleõppe ja erivajadustega isikute haridusega tegelevate projektide osakaal
- toetust on taas saanud kinnipeetavate elukestva õppe ja rehabilitatsiooniga tegelevad projektid
- koostööpartneritena eelistati Lõuna- ja Kesk-Euroopa riiki – Hispaania, Itaalia, Prantsusmaa, Portugal, Rumeenia, Bulgaaria (ka Suurbritannia), vähem tehti koostööd lähinaabritega

Laekunud 40 õpikoostööprojektist toetati 17 projekti kogusummas üle 4 miljoni krooni.

Täienduskoolitus

2009. aastal jaotati täienduskoolituse tegevused kaheks: 1. struktureeritud koolituskursused ja 2. **mitteformaalne koolitus nagu õppevisiidid, töövari, praktika ning osalemine täiskasvanuhariduse alastel konverentsidel**. Tegevuste lahutamine on juhtinud enam tähelepanu alternatiivsetele koolitusvõimalustele ja tõstnud koolitajate teadlikkust erinevatest koolitusvormidest. 20 täiskasvanuhariduse töötaja täienduskoolituse stipendiumideks eraldati 2009. aastal 436 900 krooni.

Enim sooviti end täiendada täiskasvanute koolituse metoodikate alal, muudest teemadest näiteks koduvägivald, ökoloogiline ja säästlik eluviis. Järjest enam esitavad taotlusi mittetulundusvaldkonna koolitajad, kes hakkavad ennast rohkem seostama täiskasvanuhariduse valdkonnaga. Programmi hakkavad järjest enam avastama ka muuseumitöötajad.

Ettevalmistavad lähetused

Huvi ettevalmistavate lähetuste vastu on **kasvanud üle kahe korra!** Esitati 33 taotlust, toetati 20. Toetusteks eraldati ligi 213 000 krooni.

Uued tegevused

Õpiringid

See uus tegevus pakub täiskasvanuile mitmekesiseid ja uudseid mitteformaalse õppimise võimalusi rahvusvahelises keskkonnas. Tegemist on esimese Grundtvigi tegevusega, mis on **otseselt avatud täiskasvanud õppijatele**, mitte üksnes valdkonna töötajatele.

Laekunud 10 õpiringiprojekti taotlusest otsustati toetada kolme. Huvi Eestis toimuvate koolituste vastu on olnud väga suur ja 2010. aasta suvel toimuvad õpiringid juba ammu broneeritud.

Assistendipraktika

Grundtvigi assistendipraktika võimaldab täiskasvanute koolitajatel **praktiseerida** 3-10 kuu jooksul **Euroopa mõnes sarnase tegevusega asutuses**. Assistent võib abistada ja toetada vastuvõtva asutuse töötajaid täiskasvanute õpetamisel, koolituse korraldamisel või asutuse juhtimisel. Huvi selle uue tegevuse osas oli väga tagasihoidlik, esitati vaid 1 taotlus. Et see ei olnud väga hea kvaliteediga ja programmi eelarve oli piiratud, otsustati toetust mitte eraldada.

19.-22. novembrini korraldasime Tallinnas **kontaktseminari** teemal „Engaging Disadvantaged Learners in Adult Learning”. Huvi kontaktseminari vastu oli väga suur, osales 61 täiskasvanuhariduse töötajat 22 erinevast riigist. Seminari tulemuseks oli 10 uut potentsiaalset Grundtvigi õpikoostööprojekti ideed.

Toetuse saaja	Õpiringi pealkiri	Toimumisaeg
REC Estonia SA	Birdwatch in Estonia	04.-09.05.2010
Juhan Kunderi Seltsi Rahvakool	Linen and Woollen – Traditional Handicraft	04.-11.07.2010
Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool	Interpretations of Estonian Folk Music	03.-11.12.2009

Eakate (50+) vabatahtlik teenistus

Uutest tegevustest on seenioride vabatahtlik teenistus käivitunud Euroopas suurimate raskustega. Põhjuseks võib olla nii täiskasvanuharidusasutuste vähene kokkupuude vabatahtliku tegevusega kui ka vabatahtliku töö erinev käsitus eri riikides. Eestis võib taotlusvooru pidada siiski edukaks – esitati 6 taotlust, millest toetati kahte. Kokku eraldati toetusteks 426 000 krooni.

Elukestev õpe Sardiinia saarel

Programmi Grundtvig eakate (50+) vabatahtliku teenistuse esimese Eesti projekti „Islands meeting in Europe“ eesmärgiks oli juhtida tähelepanu kahe Euroopa saare Kassari ja Sardiinia sarnasustele ja erinevustele. Projekti toel avanes kahel Eesti vabatahtlikul võimalus kuu aja jooksul töötada Itaalias.

Autorid: Linda Tikk ja Tiina Selirand, MTÜ Kassari Haridusselts

50+ on selline iga, kus tundmatus kohas vette ei hüpata.

Internetis oli Sardiinia kohta infot väga vähe ning ENE-s ka vaid 10 rida. Kodused leppisid olukorraga, aga endal oli väga raske kuu aja toimetusi ja kohustusi ära jagada. Arvad ju, et ilma Sinuta kohe kuidagi ei saa....

Itaalias sai meie meie koduks looduskaitseorganisatsiooni Legambiente Sardiinia osakonna keskus Montevecchio vanas koolimajas. Kunagi elas linnas 5000 elanikku, kuid pärast kaevanduste sulgemist on piirkond mahajäetud. Maastik koos tänaseks suletud pronksiajast pärit kaevandusalaga on võetud UNESCO kaitse alla.

Looduskaitsejate-vabatahtlike töö selles piirkonnas seisneb loodusradade hooldamises ja uute rajamises, mägiteede kontrollimises ja vajadusel abi osutamises varingute ja tulvavetest põhjustatud teekahjustuste korral, appi minnakse ka

maavärinapiirkondadesse. Juba aastaid viiakse läbi loodusõppelaagreid nii noortele kui ka perekondadele. Saime kaasa aidata loodusradade korrastamisel, loodusõppepäevadel ning koristustöödel. Meid kahte oli lihtne kaasata kõikidesse tegemistesse – olime tihti nagu töövarjud.

Harjuda tuli stressivaba elukorraldusega, mis meile tekitas algul kohutavat stressi.

Näiteks pole ühelgi poel silti, millal see avatakse või suletakse, millal on siesta või ilmub müüja. Tuli harjuda olema ilma diivani, televiisori, arvuti, raadio või telefonita. Kuna suhelda ei olnud võimalik üheski teises keeles peale itaalia, toimus sisuliselt itaalia keele intensiivkursus. Läbi laulmise – meie eesti ja nemad itaalia keeles – ja läbi ühiste tegevuste. Kogu aeg oli sõnaraamat näpus. Kuu ajaga omandasime päris korraliku sõnavara ja hädavajalikud väljendid. Tekkis tohutu huvi itaalia keele vastu ja praegu õpime edasi.

Õppisime nn rohujuure tasandil tundma Sardiinia kööki ja söögi kultuuri. Terve kuu aja jooksul tehti meie söök seal samas Montevecchio koolis meie silme all – just nii nagu seda tehakse kodus. Tunnetasime kogu olemusega, et seal maal ei ole söömine ainult kõhu täitmine. Selles kultuuris on igapäevane õhtusöök perekondliku suhtlemise vorm, kus huvi toidu koostise ja valmistamisviisi vastu on parim tänu toiduvalmistajale. Õppisime tundma Sardiinia loodust, taimi, linde ja loomi. Seal on saarelisuse tõttu palju haruldusi, mida mujal ei esine. Kuid samuti on linnaparkide puude küljes sildid „Jahipidamine keelatud!“.

Õppisime tundma Sardiinia kultuuri ja nende tavasid. Nägime iidseid vulkaanilistest kivimist laotud nuraage, Kartaago templeid ja vanu väikesi maakirikuid. Mõistsime, kui tähtis on väikerahvale tema identiteet. Ei teadnud nemad midagi Eestist ja eesti keelest, meie ei teadnud Sardiiniast ega sardi keelest. Ja hämmastav, et „ja“ on neil „eija“ ja „Musu“ on perekonnanimi. Ja ega nad eitagi, et viikingid nende saart valitsenud on. Ja et seal on siiani vaikselt tegutsemas *accabadora*’d – naised mustas, kelle ülesandeks on eutanaasia rituaali läbiviimine...

Aga kõige tähtsam õppetund oli meie jaoks see, et saime võõras kultuuris hakkama ka ilma keeleoskuseta. Selleks pidime vabanema stampidest ja stereotüüpidest, maha suruma 50+ inimeste eneseteadvuse ja „elukogemuse“. Me suutsime kõigist mõõdarääkimistest ja mittemõistmistest huumoriga üle saada ja hakata Sardiiniat ja sealseid inimesi väga armastama.

Projekt kestab ning juunis 2010 tulevad 3 Legambiente vabatahtlikku Kassaris ja meie 50+ lähevad septembris kahekesi Montevecchiosse elukestvate õppele. 2011. aastal vahetatakse vabatahtlikke maikuus. Me loodame, et nemadki suudavad meie põhjamaist Kassarit armastama hakata.

Ja kõigile +50-stele üks mõttetera Holbrook Jacksonilt:

„Keegi ei ela nii vanaks, et talle mõistus pähe tuleb“. Proovige!

Hariduspoliitika toetamine

Eurydice võrgustik

<http://www.eurydice.org>

Euroopa haridusteabe võrgustiku Eurydice tegevuse eesmärk on koguda Euroopa Liidu liikmesriikide, EFTA/EEA riikide ja kandidaatriikide võrreldavat haridusteavet ja teha see huvilistele kättesaadavaks nii publikatsioonidena kui ka Interneti vahendusel.

Sihtasutuse Archimedes poolt administreeritava Eurydice Eesti programmi ülesanne on eelkõige **siinse haridusteabe vahendamine** võrgustikule ning uuringutes osalemise tagamine.

2009. aastal täiendati siinse haridussüsteemi ülevaateid (National Dossier ja Summary Sheet), uuendati kooliaasta korralduse ning õpetajate ja koolijuhtide palkade andmebaasi. Osaleti mitmete uuringute ja ülevaadete läbiviimises ja koostamises. Neist võiks ära märkida järgmised: „Early Childhood Education and Care: Tackling Social and Cultural Inequalities“, „Higher Education in Europe 2009: Developments in the Bologna Process“, „National Testing of Pupils in Europe: Objectives, Organisation and Use of Results“, „Key Data on Education 2009“, „Theasurus for Education Systems in Europe“.

Haridusjuhtide õppelähetused

www.archimedes.ee/haridusjuhid

Haridusjuhtide õppelähetuste allprogrammi raames osalevad koolijuhid, haridusametnikud jt Eesti hariduse otsustajad temaatilistel õppelähetustel Euroopas. Õppelähetustele koguneb 10-15 haridusjuhti eri Euroopa riikidest, külastatakse haridusasutusi ja arutletakse ühist huvi pakkuval hariduspoliitilisel teemal.

2009/2010. õa kasvas huvi haridusjuhtide õppelähetuste vastu, esitati 54 taotlust (eelmisel aastal 41). **Stipendium eraldati 31 haridusjuhile kogusummas 672 800 krooni.** Populaarseimad sihtriigid olid Itaalia ja Türgi.

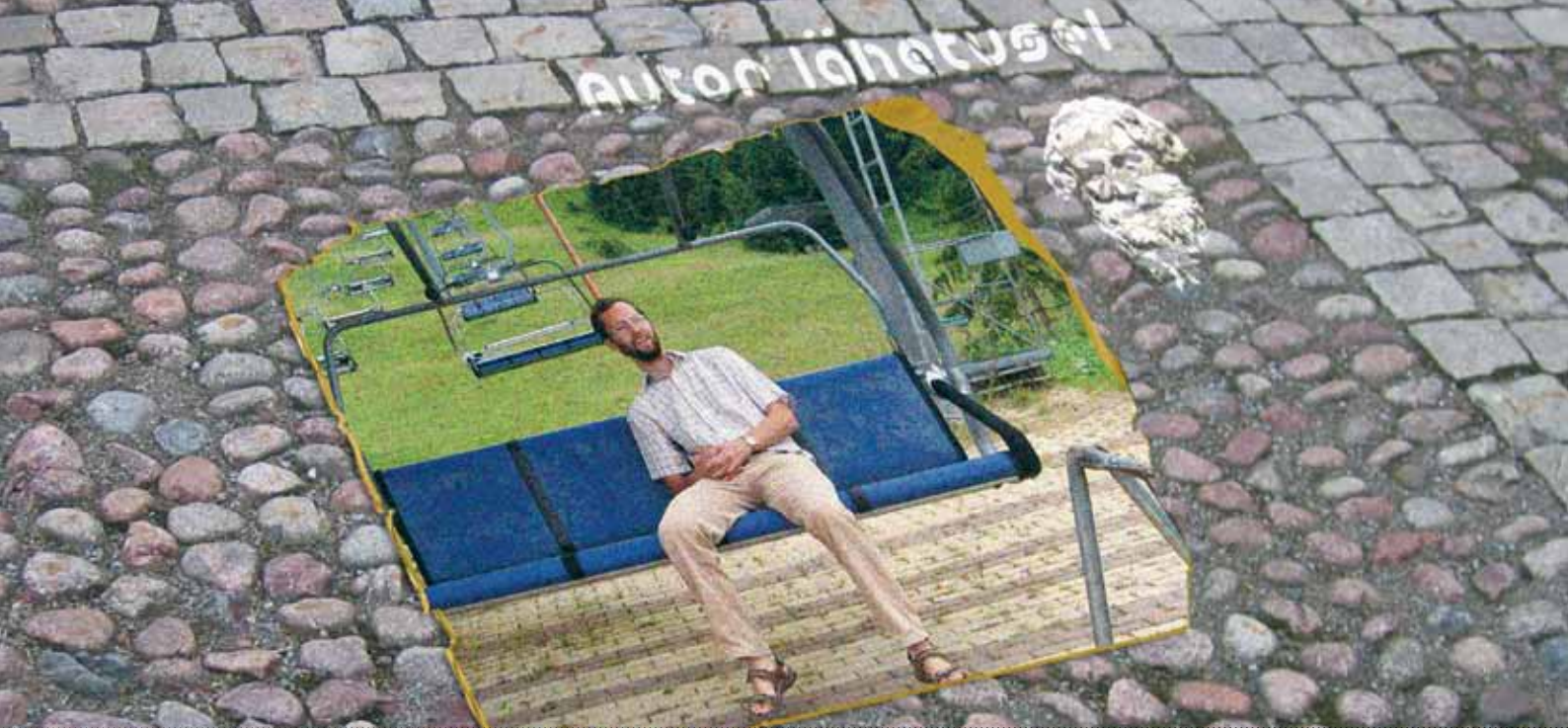
Neli asutust, kus töötavad varasemad toetuse saajad, avaldas soovi korraldada 2009/2010. õppeaastal haridusjuhtide õppelähetus Eestis: kultuuriministeerium, Kutsekoda, Jõgeva vallavalitsus ja Tallinna Teeninduskool.

Õpetajakoolituse stipendium

Konkursile esitati 385 taotlust (eelmisel aastal 281). Stipendiumi nõukogu otsustas anda **82 stipendiumit** õpetajaks ja kutseõpetajaks õppijatele ning **9 stipendiumit** laulu- ja tantsupeo pedagoogilises protsessis osalevatele looverialade üliõpilastele.

2009. aastal oli eelistatud sihtgrupp loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonnas, samuti teise aasta magistriõppes õppivad üliõpilased.

Stipendiumi eesmärk on väärtustada õpetajaks õppimist ja tunnustada õpetaja kutset Eesti ühiskonnas. Stipendiumiga soovitakse motiveerida andekaid üliõpilasi õpetajakoolituse erialale kandideerima ja õpetajakutset omandama. Ühe stipendiumi suurus on vähemalt 20 000 krooni.

Õppelähetus Göteborgi

**Autor: Siilas Kask, Kohila
vallavalitsuse haridusnõunik**

Euroopa elukestva õppe programmi toel oli mul võimalus osa võtta haridusjuhtide õppelähetusest, mis toimus 2009. aasta detsembri alguses Rootsis Göteborgis.

Õppelähetuse “Challenges in Implementing Long-Lasting Lifelong Learning Policies” korraldas Göteborgi linna haridusamet.

Kokku oli tulnud 14 haridusvaldkonna spetsialisti 11 erinevast Euroopa riigist. Nädalapikkuse programmi jooksul tutvusime Rootsi ja teiste osavõtjariikide haridussüsteemidega ning külastasime Göteborgi erinevaid haridusasutusi.

Üks olulisemaid teemasid, mida käsitleti, oli aastal 2011 toimuv haridusreform Rootsis. Vaadates Eesti gümnaasiumi reformikava, siis siit saaks kindlasti võtta eeskujut. Huvitav oli see, et Rootsis on gümnaasiumiosas õpilastel lisaks põhiainetele võimalik valida 17 erineva programmi vahel. Erinevate diskussioonide käigus sain teada, et šotlased on teinud tervikliku õppekava õpilastele vanuses 3-18 eluaastat.

Arvan, et see on ka Eesti jaoks mõtlemise koht, millal jõuame meie nii kaugele, et üleminek lasteaiast kooli oleks valutu,

mitte nagu praegu, kus lasteaias on ühed nõudmised ja koolis teised.

Samas oli huvitav ka see, et Šotimaal on kooliõpetaja oma esimesel tööaastal 0,7 koormusega klassi ees õpetaja ning ülejäänud ajal tutvub kooliga, vestleb õpetajatega, külastab teisi kooli jms.

Need olid mõned huvitavamad mõtted, mida õppelähetuselt endaga kaasa sain.

Enne õppelähetust oli väike hirm võõrkeelega hakkamasaamise osas, kuid kohale jõudes mõistsin, et see oli asjata, sest nii mõnigi osaleja suutis end n-ö kätega arusaadavaks teha. Vaieldamatult parandas see reis mu keeleoskust ning rikastas seniseid teadmisi teiste maade ja kultuuride kohta.

Nädala jooksul tekkisid ka mitmed uued ja huvitavad kontaktid osalejatega, mis rikastasid minu sotsiaalset kapitali ning annavad häid koostöövõimalusi tulevikuks.

Õppelähetus oli minu kui noore juhi jaoks väga inspireeriv ning soovitan kõigil haridusjuhtidel kasutada võimalust osalemaks mõnel õppelähetusel.

Euroopa tunnuskiri uuenduslikele keeleõppeprojektidele

Tunnuskiri antakse välja aasta võõrkeeelase projekti või teo eest. Projektid kandideerivad kolmes kategoorias:

1. kultuuridevaheline dialoog
2. võõrkeeleeõpe ja ettevõtlus
3. loovus ja innovaatus keeleõppes

2009. aastal laekus rekordarv taotlusi – **36**.

Žürii otsustas välja anda Euroopa Komisjoni ning haridus- ja teadusministeeriumi tunnuskirja koos rahalise preemiaga 10 000 krooni

- Tartu Katoliku Koolile vene keele päeva korraldamise eest
- Vanalinna Hariduskolleeegiumile prantsuskeelse teatri eest

Tunnuskirja koos rahalise preemiaga 7000 krooni said

- Harry ja Hanno Egipt projekti „Tantsumaraton“ eest
- Kuressaare Gümnaasium projekti „Keeleõppetunnid tegevuspaikades“ eest

Tunnuskirja ja rahalise preemia 5000 krooni said

- Tallinna Teeninduskool projekti „Ready-Study-Go“ eest
- MTÜ Norra Sõbrad norra keele ajaveebi eest
- OÜ Regver Grupp eesti-rumeenia sõnastiku väljaandmise eest

Lisaks märgiti tunnuskirjaga ära

- Tartu Ülikool Tšehhoslovakkia 90. aastapäevale pühendatud näituse korraldamise eest
- MTÜ Tegusad Noored projekti „Erinev keel, ühine kodu, sama eesmärk“ eest
- LinguaJet uudse lähenemise eest keeleõppe võimalustele

Eestikeelsete kõrgkooliõpikute programm

Juba kolmandat aastat viime koostöös haridus- ja teadusministeeriumi keeleosakonnaga ellu riiklikku programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute koostamine ja väljaandmine 2008-2012“, mille eesmärgiks on õpikute väljaandmise toetamisega soodustada eestikeelse kõrghariduse säilimist ja arendamist. Õpikute väljaandmist toetatakse kaheksas ainevaldkonnas:

- keemia ja molekulaarbioloogia
- täppisteadused
- tehnikateadused
- arstiteadus
- humanitaarteadused
- sotsiaalteadused
- geo- ja bioteadused
- põllumajandusteadused

2009. aasta oli märkimisväärne nii taotluste rohkuse kui ka taotlejate ringi laienemise poolest. Viiest avalik-õiguslikust ülikoolist pärit autorite või tõlkijate kõrval olid ettepanekuid esitanud ka rakenduskõrgkoolide õppejõud, seekord mõlemast tervishoiukõrgkoolist, Tallinna Tehnikakõrgkoolist, Eesti Infotehnoloogia Kolledžist ja Mainori Kõrgkoolist.

2009. aasta sügisel nägi ilma valgust ka esimene õpik – Renate Pajusalu „Sõna ja tähendus. Leksikaalse semantika õpik kõrgkoolidele“.

Enam kui kümme käsikirja ootavad koostamise eri faasides väljaandmist 2010. aastal. **Kokku on programmi raames plaanis 2012. aasta lõpuks välja anda 30-50 heatasemelist kõrgkooli põhiõpikut.**

Põhja- ja Baltimaade hariduskoostöö – Nordplus programm

www.archimedes.ee/nordplus

Nordplus programmi eesmärk on tugevdada ja arendada Põhja- ja Baltimaade hariduskoostööd ning anda oma panus ühisesse haridusmaastikku. Programm toetab õpirännet, projekte ja võrgustikke ning on avatud elukestva õppega seotud asutustele ja organisatsioonidele.

Nordplus Junior

Eesti koolid esitasid 9 taotlust, toetati 7 projekti kogusummas 1,7 miljonit krooni.

Nordplus Higher Education

Esitati 81 Eesti osalusega ja 5 Eesti kõrgkoolide koordineeritud taotlust. Heaks kiideti vastavalt 68 ja 2 projekti.

Nordplus Adult

Võrreldes eelmise aastaga oli Eesti asutuste poolt koordineeritavate projektitaotluste arv langenud 4-le (2008 – 10). **Toetus eraldati 3 Eesti koordinaatorprojektile kogusummas 1,1 miljonit krooni.**

Nordplus Horizontal

Esitati 3 projektitaotlust, neist toetati 2 Eesti koordinaatoriga projekti kogusummas 1,5 miljonit krooni.

Haridusdokumentide hindamine – Eesti ENIC/NARIC keskus

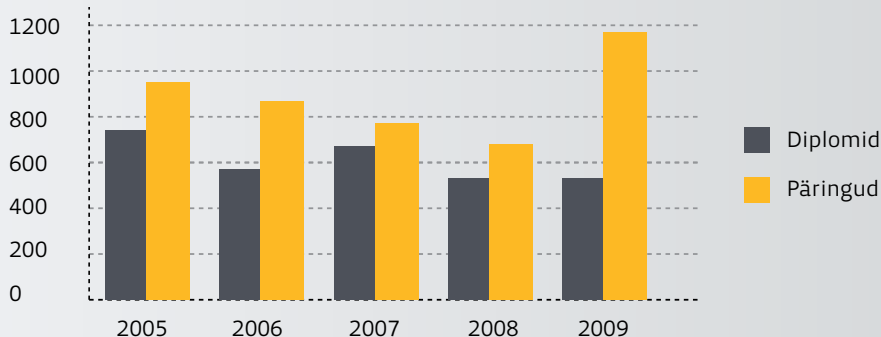
www.archimedes.ee/enic

Akadeemilise tunnustamise infokeskuse ehk Eesti ENIC/NARIC keskuse põhitegevus on välisriikide haridusdokumentide hindamine, tunnustamiseks ettepanekute tegemine ning kõrgharidusalase informatsiooni andmine nii hindamiskeskustele, tööandjatele kui ka diplomite-tunnistuste omanikele. Keskus on ka kutsealase tunnustamise kontaktpunkt ning Bologna ekspertide projekti koordinaator.

2009. aastal esitati keskusele hindamiseks ja Eesti kvalifikatsioonidega vastavuse määramiseks 574 haridust tõendavat dokumenti kokku 72 välisriigist. Enim esitati hindamiseks Venemaa, endise NSV Liidu, USA, Hiina, Suurbritannia, Ukraina ja Saksamaa haridusdokumente. Hindamiseks esitatavate diplomite arv on viimaste aastate jooksul olnud stabiilne – hindamiseks esitatakse 550-650 välisriigi diplomit aastas.

Teine ENIC/NARIC keskuse ülesanne on anda informatsiooni Eesti ja välisriikide haridussüsteemide ja kvalifikatsioonide kohta. Kirjalikke päringuid tehti keskusele 2009. aastal 1180, sh 326 päringut välisriikide asutuste ja üksikisikute poolt Eesti haridussüsteemi ja kvalifikatsioonide kohta. **Päringute arv on viimase aasta jooksul märgatavalt kasvanud**, mis annab tunnistust keskuse kasvavast tuntusest nii tööandjate kui ka üksikisikute hulgas, kuid ka vajadusest adekvaatse informatsiooni järele.

Kõrghariduse rahvusvahelistumise protsessis kaasa rääkimiseks osaleb keskus mitmete rahvusvaheliste nõuandvate kogude töös, millest olulisemad on Lissaboni tunnustamise konventsiooni komitee, Euroopa Rahvusvahelise Hariduse Assotsiatsiooni koolituskomitee ja ENIC/NARIC koostöövõrkude elektroonilise kommunikatsiooni töörühm.

Üleminek uuele hindamissüsteemile

2009. aasta oli Eesti kõrghariduse kvaliteediagentuuri (EKKA) käivitamise aasta. Vana akrediteerimissüsteemi järgi toimusid viimased õppekavade akrediteerimised 85 väliseksperdi osalusel kokku 16 õppekavarühmas: semiootika, haldusjuhtimine, ärimus, geoteadused, lennundus, sotsioloogia, keemia- ja materjalitehnoloogia, keskkonnakaitse, sõjaväeline juhtimine, juhtimine, tõlkimine, informaatika, õigus, sisekaitse, eelkoolipedagoogika, ajakirjandus, filosoofia, kunstiteraapiad, kunstid, animatsioon.

Kevadel ja sügisel külastasid EKKA esindajad 34 kõrgharidust pakkuvat õppeasutust, mille käigus **saadi tagasisidet vanale akrediteerimissüsteemile ja tutvustati uue hindamissüsteemi põhimõtteid.**

Samaaegselt õppekavade akrediteerimisega töötas EKKA välja kõrgharidust andvate õppeasutuste õppekavagruppide hindamisele ülemineku regulatsioonid ja käivitas üleminekuhindamise protsessi.

Viidi läbi konkurss 28 õppekavagrupi hindamiskomisjoni liikmete leidmiseks ning 2009. aasta sügisel läbisid esimesed üleminekuhindamised Tartu Teoloogia Akadeemia usuteaduse, Tallinna Majanduskooli ärimuse ja halduse ning Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli tervishoiu õppekavagrupis.

Kvaliteediagentuur valmistas ette struktuuritoetustest finantseeritavat programmi **EKKA**, mille eesmärgiks on toetada uue kõrghariduse välishindamise süsteemi ja välishindamise alase ekspertiisi ettevalmistamist ning tõsta kõrgkoolide valmisolekut sisemise kvaliteedihindamise süsteemi väljaarendamiseks.

Interjú Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õppeprorektori Ulvi Kõrgemaaga

Kuidas valmistusite üleminekuhindamiseks ja millised olid teie ootused?

Kuna olime esimesed, oli see arvatavasti nii meile kui ka hindajatele suhteliselt erakordne kogemus. Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli ettevalmistus üleminekuhindamiseks oli ühe sõnaga iseloomustades kiire. Kiirust iseloomustavad kindlasti tähtajad. Otsus üleminekuhindamisest jõudis meieni 01.04.2009, andmete esitamine toimus 17.06.2009. Samaaegselt koostasime väljundipõhiseid õppekavu ja olime äsja (2008. aasta lõpp) väljunud kolme õppekavaga akrediteerimisprotsessist. Seega ei osanud me midagi peale positiivse tulemuse oodata.

Kas üleminekuhindamise protsess tundus keeruline?

Üleminekuhindamise protsess ei tundunud keeruline. Kogu materjal oli ette valmistatud ja alati oli võimalik saada tuge ja abi. Kõige raskem oli ehk ootamine pärast dokumentide esitamist.

Kuidas kirjeldaksite hindamise käigus saadud kogemust?

Peamiseks üleminekuhindamise käigus saadud kogemuseks pean õppekavade õpiväljundite võrdlust kõrgharidusstandardi õpiväljunditega, mille käigus toimus ka tervishoiu õppekavagrupi õpiväljundite omavaheline võrdlus. Selline lähenemine andis oluliselt terviklikuma pildi kõrgkooli õppekavadest.

Mida soovitate õppeasutustele, kellel üleminekuhindamine alles ees?

Planeerimist, planeerimist ja veelkord planeerimist! Varuge aega dokumentide ettevalmistamiseks ja pärastiseks läbilugemiseks. Kindlasti peaksid dokumente ette valmistama õppekavade elluvijad – õppekava juht ja õppejõud. Sellisel meetodil annab üleminekuhindamine palju juurde ka õppekavaarendusse. Samas tuleks jälgida, et tekiks üks tervik. Ehk siis kett on täpselt nii tugev, kui tugev on tema kõige nõrgem lüli.

Akadeemilised mobiilsustoetused

Sihtasutuses koordineerib kõrghariduse arenduskeskus

www.archimedes.ee/amk

Aastal 2009 jätkasime kõrghariduse arenduskeskuse mobiilsusbüroo administreerimisel toetuste jagamist nii riiklike stipendiumiprogrammide kui ka Euroopa Sotsiaalfondist rahastava programmi DoRa raames.

Ligikaudu 30 miljoni krooniga rahastasime 850 tudengi ja õppejõu õpinguid välismaal ning 10 miljoni krooni ulatuses jagasime toetusi 200 välismaalt Eestisse õppima asunud tudengile ja välisõppejõule.

Doktorantuur välismaal

Riikliku koolitustellimuse stipendiumiga toetatakse täismahus doktoriõpinguid välisülikoolis. Selle raames õpib 2009. aasta lõpu seisuga välismaal 65 doktoranti, doktorikraadi on erinevates välisülikoolides kaitsnud 33 doktoranti.

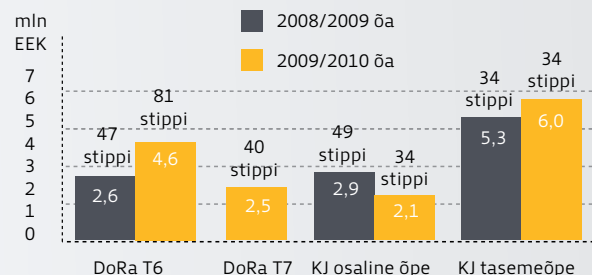
2009. aastal anti välja 11 stipendiumit kogusummas 2,4 miljonit krooni (hinnangulised kulud 2009. aastal alustanud tudengite õpingutele 2009/2010. õppeaastal). Stipendiumiprogrammi raames doktorikraadi kaitsnud stipendiaadid on pärast lõpetamist asunud tööle erinevates Eesti ülikoolides ning teevad seal peaaesjalikult õppejõutööd.

Noore õpetlase stipendium

Toetatakse värskeid keskkoolilõpetajaid, kes asuvad õppima mõne välisülikooli esimesel kursusel. 2009. aastal anti välja rekordarv stipendiume: kokku jagati noortele 8 stipendiumit kogusummas 400 000 krooni. Varasematel aastatel on stipendiume jagatud maksimaalselt 4-5 keskkoolilõpetajale.

Kristjan Jaagu ja DoRa stipendiumid

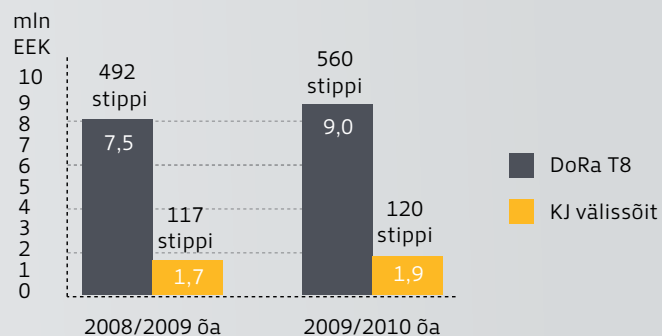
Kuni aastapikkuseid lähetusi rahastavaid stipendiumiprogramme on mobiilsusbüroo pakutavate seas neli: **Kristjan Jaagu tasemeõppe** ja **osalise õppe** stipendiumid ning **Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava programmi DoRa tegevused 6 ja 7**. Neist kolme raames saab välismaale õppima minna semestriks, tasemeõppe raames võib tudeng välisülikoolis viibida kuni ühe aasta. Tasemeõppe stipendiumikonkurss on nimetatud programmidest jätkuvalt suurima konkursiga – igal aastal laekub taotlusi 80 ringis, neist toetuse saab kolmandik taotlejatest.

Kuni 21 päeva kestvale lähetusele minekuks on magistrantidel, doktorantidel ja noortel õppejõududel kaks toetusevõimalust: **Kristjan Jaagu välissõidu stipendium** ning **ESF programmi DoRa tegevuse 8 stipendium**.

Kristjan Jaagu välissõidu stipendiumit jagatakse juba 2003. aastast konkursipõhiselt ning tegemist on jätkuvalt väga populaarse programmiga. Näiteks jagati 2008/2009. õppeaastal välja 117 stipendiumit, taotlusi aga laekus kordades rohkem. Euroopa Sotsiaalfondist rahastatava DoRa programmi tegevus 8 käivitus 2008. aastal ning selle vahendeid kasutatakse samuti hoogsalt – ühes õppeaastas jagatavate stipendiumite arv on ligikaudu 500. Enamjaolt käidi lühiajaliste lähetuste käigus välismaal konverentsil ettekandeid pidamas, aga ka raamatukogus tööl või lühiajalist uurimistööd tegemas.

Nii pikemate kui ka lühemate lähetuste puhul on popimad sihtriigid läbi aegade olnud Soome, Rootsi, USA, Suurbritannia, Holland, Saksamaa ja Prantsusmaa. Lühemate lähetuste puhul ei ole harvad ka eksootiliselt sihtkohad nagu Hiina, Mehhiko ja Lõuna-Aafrika Vabariik.

Välisõppejõudude kaasamine

ESF programmi DoRa tegevuse 2 raames on välja jagatud 40 välisprofessori kohta. 2009. aastal alustas neist tööd 3 inimest. Õppejõud tulid Eestisse Saksamaalt, Prantsusmaalt ja Suurbritanniast ning 2009. aastal oli tegevuses kulunud summa suuruseks miljon krooni.

Eestisse päikeseenergeetikat õpetama

DoRa raames välisõppejõuna kaasatud TTÜ päikeseenergeetika professor Dieter Meissner on rahvusvaheliselt kõrgelt tunnustatud spetsialist elektriķeemia ja fotoelektroķeemia alal. Professor on avaldanud üle 100 teaduspublikatsiooni ja ta on enam kui 50 patendi autor.

Meissner saab jätkata aastatel 2007-2008 Tallinna Tehnikaülikooli juures tehtud tööd. Toona loodud ingliskeelne magistriõppekava funktsionaalsete materjalide ja jätkusuutliku energeetika seadiste valdkonnas annab hea baasi doktoriõppe käivitamiseks. See omakorda loob eeldused uue põlvkonna inseneride ning teadlaste esilekerkimiseks alternatiivenergiate tehnoloogia valdkonnas.

Rahvuskaaslaste programm

Programmi raames toetakse väliseesti noorte õpinguid Eesti avalik-õiguslikes ülikoolides, riiklikes rakenduskõrgkoolides ja kutsehariduskeskustes. **Õppeaastal 2009/2010 õpib Eestis 32 noort väliseestlast**, kellele stipendiume jagati 2,5 miljoni krooni eest.

Doktorantuur Eestis

Eesti ülikoolidesse on asunud õppima 50 välisdoktoranti, kes on Eestisse tulnud kas ESF programmi DoRa tegevuste 4 ja 5 vahendusel või siis välisdoktorantide programmi raames. Kokku on stipendiume makstud ligikaudu 6 miljoni krooni eest. Enim doktorante on Eestisse teadustööd tegema tulnud Venemaalt, aga ka Hiinast, Kolumbiast, Ukrainast ja Indiast.

Tagasi juurte juurde

**Julia Duhi küsimustele vastab
rahvuskaaslaste programmi
stipendiaat, Ukrainast pärit Nataliya
Gavrylova, kes on Tartu Ülikooli
sotsioloogia magistrant**

Miks tekkis soov tulla Eestisse õppima?

Minu ema on rahvuselt eestlane ning minu esimene tutvumine Eestiga toimus kaudselt läbi ema jutustuste, samuti olin ma Eesti seltsi liige Ukrainas. Esimest korda sain oma esivanemate riiki külastada tänu lastelaagrile, mille käigus tutvusin kohaliku kultuuri, keele ja loodusega. Pärast seda tekkis mul soov Eestisse kindlasti tagasi tulla.

Kuidas kuulsid rahvuskaaslaste programmist?

Rahvuskaaslaste programmist sain ma teada Eesti seltsi kaudu, kus olin tol ajal aktiivne liige. Ausalt öeldes ei tulnud otsus kandideerida minu jaoks lihtsalt. Ühelt poolt kartsin minna teise riiki, kus mul ei ole eriti sõpru ega tuttavaid, ning ma ei olnud kindel, kas suudan eesti keele ära õppida sellisel tasemel, et saaksin eriala takistusteta omandada. Teiselt poolt meeldis Eesti mulle väga ja tahtsin seal kasvõi lühikest aega elada. Lõpuks otsustasin, et kui elu annab mulle sellise võimaluse, siis miks mitte proovida, ning saatsin avalduse koos nõutavate dokumentidega ära.

See, mida alguses kõige rohkem kartsin, ei osutunud tegelikkuses üldse nii hirmsaks: pärast aastast eesti keele õppimist tegin väga edukalt ära eesti keele kesktaseme eksami, mis andis mulle endale kindlustunde, et keel on võimalik ka aastaga piisavalt hästi omandada ning selles keeles õpinguid jätkata.

Bakalaureuseõppe lõpetamisel olin juba kindlalt otsustanud, et tahan jätkata oma õpinguid Tartu Ülikoolis magistriõppes, seega otsustasin uuesti rahvuskaaslaste programmi kandideerida. Kandideerimine osutus jällegi edukaks ja hetkel kirjutan juba oma magistritööd.

Milline on olnud kõige üllatavam kogemus Eestis õppimisel?

Kindlasti on meenutada väga palju positiivset. Kõige positiivsemad kogemused puudutavad tudengielu: grupitööd, mida oli mitmekesi väga lõbus teha, tuutoriks olemine oma eriala tudengitele ning välistudengitele, oma eriala tudengite seas läbiviidud küsitluse tulemusel saadud tiitel „Kõige abivalmim kaastudeng“, samuti töötamine erinevates sotsiaaluuringute projektides. Samuti on positiivne mulje sellest, mis on seotud Eestiga üldiselt: matkad loodusesse, kirevad kultuurilised elamused. Kõige positiivsem elamus oli tuutoriks olemine, kuna sain aidata neid inimesi, kes nagu minagi, olid tulnud õppima võõrasse riiki.

Nendega tuttavaks saades ma justkui nägin ennast kõrvalt: esimest korda üksi teises riigis suure uudishimu ning samal ajal mõningase hirmutundega, kuna ees ootab teadmatus. Siis aga saad tuttavaks toredate inimestega, näed Eestis õppimise võlu ning naudid siinolemist.

Ja tulevikuplaanid järgnevateks aastaks?

Praeguseks olen Eestis elanud juba peaaegu kuus aastat ning endiselt on selline tunne, nagu oleksin siia alles eelmisel nädalal kolinud – iga päev avastan enda jaoks midagi uut, tutvun uute inimestega, leian uusi tegevusi. Rahvuskaaslaste programm avas minu jaoks suurepäraseid võimalusi ning ma olen väga õnnelik, et neid võimalusi kasutada saan. Olen rahul Tartu Ülikooli hariduse kvaliteediga, samuti sellega, et õppisin tundma oma esivanemate kultuuri ning leidsin palju sõpru. Varsti lõpetan magistrantuuri ning hakkan vaikselt mõtlema oma edasiste plaanide peale. Olen otsustanud, et ei piirdu saadud haridusega ning lähen Tartu Ülikooli doktorantuuri. Tahan tegeleda teadusega ning õpetada ülikoolis, mille ise lõpetanud olen ja mis on mulle väga palju andnud. Oma tulevikku seon Eestiga.

Kõrghariduse väliturundus

www.studyinEstonia.ee

Sihtasutus Archimedes vastutab Eesti kõrghariduse tutvustamise koordineerimise eest ja töötab tugevas partnerluses rahvusvahelist tasemeõpet pakkuvate Eesti kõrgkoolidega.

2009. aasta olulisemad tegevused:

- Eesti rahvusvahelist tasemeõpet pakuvad kõrgkoolid osalesid suurimas ülemaailmses välistudengite uuringus i-graduate. Uuringu tulemusel hindasid Eestis õppivad välistudengid oma õpi- ja elamiskogemust siin kõrgemalt kui Euroopas keskmiselt, vastavad rahulolutulemused 88% ja 87%.
- Korraldati vajalikke koolitusi kodu- ja rahvusvaheliste ekspertide läbiviimisel: e-turundus, rahvusvaheline haridusturundus, haridusturundus Hiinas, rahvusvaheline turunduskoolitus rakenduskõrgkoolidele.
- Alustati Eesti kõrghariduse rahvusvahelise turunduskontseptsiooni koostamist.
- Osaleti kümme konnal haridusmessil olulisemates riikides: Soome, Türgi, Hiina, Läti, Leedu, Venemaa. Osaleti rahvusvahelistel võrgustikmessidel NAFSA Los Angeleses ja EAIE Madridis.
- Käima läks koostööprojekt "Viro käy koulua!" koostöös Eesti saatkonnaga Helsingis ja Eesti Insituudiga Soomes, et tutvustada sealsetele noortele Eesti kultuuri, ajalugu, keelt ja hariduse omandamise võimalusi.
- Tehti aktiivset koostööd Erasmus Student Networkiga, EAS-iga ja paljude teiste partneritega.
- Anti välja õppimisvõimalusi tutvustavaid materjale inglise, vene, soome, türgi ja hiina keeles.

Kõrghariduse arendusprogrammid

Sihtasutuses koordineerib kõrghariduse arenduskeskus

Programm Primus

<http://primus.archimedes.ee>

Primus on ajavahemikus 2008–2015 Euroopa struktuurivahenditest rahastatav programm, mida viib ellu sihtasutus Archimedes. Programmi eesmärgiks on toetada kõrgkooli õppe kvaliteeti ja tõsta lõpetajate konkurentsivõimet. Eesmärkide täitmiseks tehakse tihedat koostööd 21 partneriga.

2009. aastal tuleb kindlasti esile tõsta meie partnereid, sest ilma nende motivatsiooni ja tahteta poleks me kaugeltki nii edukad.

2009. aasta parimaks partneriks valiti Mainori Kõrgkool, teise preemia sai Tallinna Tehnikaülikool. Aasta 2009 õppivaks õppejõuks valiti Inga Karton Sisekaitseakadeemiast ja Riina Runnel Tartu Ülikoolist. Aasta õppejõudude koolitajaks aga Mari Karm Tartu Ülikoolist.

Aasta koolitussõbralikuma kõrgkooli või selle struktuuriüksuse alamkategorias anti välja ergutuspreemia Tallinna Tehnikaülikooli Virumaa Kolledžile. Programmi toetusel rakendunud õppekavaarenduse edulugude koostööpreemia otsustas komisjon anda Tartu Kõrgemale Kunstikoolile.

Olulisemad tulemused valdkonniti

- **Õppejõudude õpetamis- ja juhendamisoskuste arendamine**

2009. aastal on astutud suur samm eesmärgi täitmise suunas – programmi raames koolitati üle 1500 õppejõu. Õppejõud on täiustanud oma õpetamispädevusi kõrgkoolididaktika, juhendamise, mentorluse ja e-õppe alastel koolitustel. Kokku toimus 140 erinevat kursust, neist mitmed mitu korda.

Alustati õppejõudude mentorlusprogrammiga: mentorite rakendamise eesmärk on toetada õppejõu oskuste kujunemist praktilise kogemuse jagamise ja juhendamise abil. Septembrist alustasid tööd 20 mentorõppejõudu, kellel on juba vähemalt üks mentee.

- **Kvaliteetse õpiväljundipõhise õppe arendamine**

Programmist toetati 101 õppekava õpiväljundi arendamist. Väga oluline oli, et tööle rakendus valdkonna koostöövõrgustik, kus vahetada valdkonna kogemusi ja parimat praktikat. Võrgustik määratles õppekavanõustajate rolli ja tööülesanded.

Valdkonna arendamiseks moodustatud ekspertide töörühmad töötasid välja juhendid „Õppekavaarendamise nõustamine ja tasustamise põhimõtted“ ja „Õppekava arendamise juhendmaterjal“, millest viimast trükiti 3000 eksemplari ja jaotati kõigile partnerülikoolidele.

- **Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine - VÕTA**

<http://vota.archimedes.ee/>

2009. aasta oli VÕTA valdkonnas mitmekesine ja tegus. Aasta algas Primuse partnerkoolides tehtud VÕTA kaardistusega, mis andis ülevaate VÕTA rakendamise olukorrast ja lõi raamistiku edasiseks tegevuseks.

Laiendati VÕTA võrgustikku, kaasates kutsehariduse, täiskasvanuhariduse ja vabahariduse esindajaid ning võrgustiku seminarid muutusid pigem VÕTA sisulise poolega tegelevateks üritusteks.

Esimest korda hakati koguma VÕTA kohta statistilist infot – kuni selle ajani puudus täpne ülevaade VÕTA mahust ning tegelikust rakendamisest. Võrgustiku seminaride käigus töötati välja statistika kogumise vorm ja põhimõtted ning alustati statistika kogumist.

- **Strateegilise juhtimise suutlikkuse tõstmise toetamine**

Nii mahuka programmi juhtimisel on väga oluline võtmesõna koostöö ja seda nii partnerite sees kui ka omavahel ning oli rõõm näha, kuidas koolide esindajad seminaridel, aruteludel, töökoosolekutel ja koolitustel omavahel kogemusi jagasid.

Koostati keskastmejuhi koolitusprogramm, mis andis sellele grupile ainulaadse võimaluse koos õppida ja areneda – esimene pilootgrupp lõpetab koolituse 2010. aasta alguses.

Atesteerimise üldpõhimõtete väljatöötamiseks moodustati töörühm. Töötati välja üldised põhimõtted, kuidas atesteerimist kõrgkoolides korraldada. Kuna seaduses on atesteerimine vastuoluliselt sõnastatud, aitab selline õppeprorektoritele ja kvaliteeditöörühmadele edastatud raamdokument kaasa ühtsete põhimõtete rakendamisele.

- **Uuringute ja analüüside läbiviimine**

Rahastasime kaheksat uuringut kogusummas 21,6 miljonit krooni. Rahastatud uuringute tutvustamiseks korraldati avaseminar ja vahetulemusi tutvustati menukal infopäeval. Lisaks korraldati veel kaks infopäeva, et tutvustada nii 2009. kui ka 2010. aasta uuringuid.

2010. aastaks esitati 13 taotlust (6 uuringut, 6 analüüsi, 1 üliõpilasuuring), millest otsustati rahastada kaht uuringut ja üht analüüsi.

2009. aastal lõppes üks uuringuprojekt, mille tulemusena kaardistati Eestis seni tehtud kõrgharidusuuringud (2000-2009), ning valminud on analüüs „Eesti teadmistepõhise kõrghariduspoliitika võimalused“.

- **Õppija toimetuleku toetamine**

Aastal 2009 on hoogustunud õpi- ja karjäärinõustajate võrgustiku töö, mis toetab spetsialistide erialast enesetäiendamist, kogemuste vahetamist ja seeläbi tugiteenuste arengut.

Võrgustik moodustas tuutorluse, erivajaduste, tudengite teavitamise ja algaja õppija kursuse töörühmad, mis on välja töötanud tuutorikoolituse ja tuutorite tegevuse põhimõtted, tudengite teavitamise analüüsi, erivajadustega õppijate tugiteenuste korra ning koolituskursuse „Õppimine kõrgkoolis“. Need võimaldavad tööd täpsemalt planeerida ja vahendeid otstarbekalt kasutada.

Kolmeteistkümnes partnerkõrgkoolis koostati tudengiteatmikud, mida trükiti kokku 24 700 eksemplari. Samuti jätkab programmi rahastusel partnerkõrgkoolides tööd kolm täiskohaga ning viis osalise koormusega õpi- ja karjäärinõustajat.

Programm Eduko

www.archimedes.ee/eduko

Eduko on 2008-2014 Euroopa Liidu struktuurivahenditest rahastatav haridusteaduse ja õpetajakoolituse edendamise programm. Programmi viiakse ellu koos partneritega, kelleks on hariduse valdkonnas riiklikku koolitustellimust täitvad Eesti kõrgkoolid, koostööd tehakse ka mitmete teiste ESF programmide ning õpetajaharidusest huvitatud organisatsioonidega. Programmi motoks on „**Edukas koostöö haridusteaduses**“ ning 2009. aasta möödus eelkõige koostöö alustamise ja soodustamise tähe all.

Programmi 6 tegevust võib tinglikult jagada kolmeks:

Doktoriõppe tugevdamise ja uurimispädevuse suurendamisega seotud tegevused

2009. aastal kutsuti kokku doktoriõppe ja uuringute töörühm, alustati doktoriõppe olukorra kaardistamisega, käivitati doktoriõppe eelkool, toimusid mitmed seminarid doktoriõppe juhendajatele ja doktorantidele teadustöö metodoloogia, uurimisdisaini jpm teemadel. Doktorantidele võimaldati konsultatsioone väliskaasjuhendajatega. 2009. aastal rahastati kolme uuringut ja kaht analüüsi kogumahus 10 miljonit Eesti krooni. Uuringutega on võimalik tutvuda Eduko kodulehel.

Õppekavade ja õppetöö kvaliteediga seotud tegevused

Aasta oli töökas ja õppekavaarenduse töörühma kaudu pöörati erilist tähelepanu õppekavaarenduse tegevuste käivitamisele, samuti õpetajakoolituse õppejõudude ja teiste spetsialistide koolitusele ning täiendusõppele. Valmisid mitmed huvitavad trükised ja õppematerjalid, rõhuasetus oli matemaatika, loodusteaduste, emakeele ning alushariduse teemadel.

Õpetajakoolituse populariseerimise ja koostöö arendamisega seotud tegevused

Kõige võimsamalt kerkis esile oktoobris esmakordselt toimunud hea õpetaja kuu, millest võttis osa 239 kooli ja lasteaeda üle 62 000 õpilasega. Kuu avalöögiks oli üle-eestiline joonistustund, kus õpilased visandasid hea õpetaja pildi. Kuu jooksul jagati nii koduleheküljel kui ka koolidesse saadetud „Kiida õpetajat“ postkastides õpetajatele tuhandeid kiitusi.

Tallinna Ülikoolis tähistati õpetajahariduse 90. sünnipäeva ja pidustuste üheks olulisemaks osaks oli konverents „Õpetajahariduse arenguteed: tagasivaade ja tulevikuvisionid“. Lisaks sai Vikerraadio eestris kuulata saatesarja „Mentorid“.

Hea
õpetaja
kuu

Oktoober on hea õpetaja kuu
www.opetajakuu.ee

Ainult üks küsimus

Milline on teie kõrgkooli jaoks olulisim tegevus või sündmus, mis 2009. aastal tänu Edukole teoks sai?

Margus Pedaste, Tartu Ülikool

Tartu Ülikooli jaoks oli kahtlemata kõige meeldivam, et läbi Eduko programmi käivitamise on toimunud oluline lähenemine õpetajakoolitusega tegelevate kõrgkoolide vahel ning alanud koostöö, mis loodetavasti viib valdkonna arengule kogu Eestis. Tartu Ülikooli siseselt on Eduko avanud võimalused õpetajakoolituse ja haridusteaduse strateegiliseks planeerimiseks, sest on ka vahendid planeeritu elluviimiseks.

Juta Luuri, Tallinna Pedagoogiline Seminar

Tänu programmiga Eduko liitumisele oli võimalik teostada palju, kuid eriliselt tõstaks esile järgmist: uuringutoetus uuringule MEVA, õppematerjalide kirjastamine (K. Vinter „Meediamängud lasteaias“ ja S. Almann „Portfoolio lapse arenguloost“), koostöö KELA valdkondlikus töörühmas.

Reet Neudorf, Tallinna Tehnikaülikool

Meie jaoks oli möödunud aastal väga oluline, et käivitus ülikoolisisene ja ülikoolidevaheline koostöö õpetajakoolituses.

Katrin Poom-Valickis, Tallinna Ülikool

Meie jaoks olid kõige väärtuslikumad 2009. aastal Eduko programmi raames läbi viidud erinevad analüüsid – üliõpilaste, sh kaugõppe üliõpilaste rahulolu uuring õpetajakoolitusega ning erinevates instituutides kaitstud õpetajakoolituse magistritööde põhjalik analüüs. Analüüsid andsid olulist infot, mis TLÜ õpetajakoolituses on hästi ning millele tuleb edaspidi tähelepanu pöörata ja seega Eduko programmi raames arendus-tegevusi planeerida.

Noorsootöö ja mitteformaalne haridus

Programm Euroopa Noored

<http://euroopa.noored.ee>

2009. aastal esitati Euroopa Noored Eesti büroole 307 taotlust, mis on 2008. aastaga võrreldes 21% rohkem. **Esitatud projektidest 142-le eraldati toetust ühtekokku 24 miljoni krooni ulatuses.** Eestis toetatud projektides osaleb kokku 2205 noort. Kuivõrd paljud projektid on suunatud laiemale sihtgrupile, on programmi raames rahastatud projektide tegevustesse lisaks vahetule sihtgrupile kaudselt **kaasatud täiendavalt üle 10 000 noore.**

Projektitaotluste arv tõusis kõikides alaprogrammides. Peaaegu poole võrra suurenes huvi viia ellu noortevahetusi ja arendada noorsootöötajate rahvusvahelist koostööd Euroopa Liidu naabruspiirkondadega ning saata ja võtta vastu Euroopa vabatahtliku teenistuse vabatahtlikke.

Pidades oluliseks rõhutada Eesti ühiskonna tasakaalustatud arengut ja Eestis elavate noorte võrdset ligipääsu erinevatele enesetäiendusvõimalustele, olid programmi Euroopa Noored raames **2009. aastal riiklikeks prioriteediks maa- ja väikelinnanoored** (Läänemaa, Viljandimaa, Jõgevamaa, Saaremaa, Hiiumaa), **puuetega ja terviseprobleemidega noored ning riigikeelt mittevaldavad noored**, seejuures olid prioriteetsed just need projektid, mille läbi

kaasatakse ühistegevusse Eestimaal elavate erinevate rahvusrühmade noori. Büroo suunatud info- ja koolitustegevus maa- ja väikelinna noortele kandis vilja. Kõikide maakondade projektitaotluste ja toetatud projektide arv tõusis võrreldes eelmiste aastatega. 2009. aastal programmi **Euroopa Noored raames toetust saanud 142 projektist 65 kaasasid erivajaduste ja vähemate võimalustega noori ning 62 projekti temaatiliseks fookuseks oli noorte sotsiaalne kaasatus.** Nimetatud projektidele eraldati toetusi 16,4 miljoni krooni ulatuses.

Ettevõtmistest väärib äramärkimist koostööprojekt MAlgatus 2009 sihtasutusega Õpilasmalev, mille raames töötasid malevarühmad välja programmi Euroopa Noored noortealgatuste alaprogrammi sobiva idee ja viisid selle ellu kohalikus kogukonnas. Parimaid algatusi autasustati Õpilasmaleva kokkutulekul, kus osales 15 malevarühma. Projekt pälvis haridus- ja teadusminister Tõnis Lukaselt **tunnustuse kui üks 2009. aastal enim noorsootööd arendanud ettevõtmisi**, mis võimaldas loominguliste noortealgatuste teostamist ja toetas noorte aktiivset osalust kohaliku kogukonna tasandil. Lisainfo: <http://euroopa.noored.ee/malgatus2009>

Varivalimised – heaks kodanikuks kasuamine peab algama varakult

Autor: Meelika Jürisaar, Eesti Noorteühenduste Liidu avalike suhete spetsialist

5.-8. oktoobri 2009 korraldas Eesti Noorteühenduste Liit (ENL) koos Tartu noortevolikoguga Tallinnas ja Tartus alates 14-aastastele noortele praktilise kodanikuharidusprojektina varivalimised. Apoliitilise projekti eesmärk oli tekitada noortes harjumust ja huvi ühiskonnaelus kaasa rääkida ning simuleerida valimisprotsessi. Projekti elluviimist toetasid programm Euroopa Noored, Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Tallinna ja Tartu linnavalitsus ning Tiigrihüppe sihtasutus.

Mitmed varivalijad kirjeldasid projekti kui turvalist võimalust harjutada, seda enam, et kandidaadid ei olnud Otto-Triin või Miki-Hiir, vaid noored said valida ametliku nimekirja järgi. Häälde loeti kokku ja analüüsiti Vabariigi Valimiskomisjoni abiga ning tulemused näitasid, et koolides käis varivalimas 42% noortest.

Tartu noorte arvates oleks Reformierakond saanud volikogus 20 kohta, Isamaa ja Res Publica Liit 11 kohta, Eestimaa Rohelised 7 kohta, Sotsiaaldemokraatlik Erakond 6 kohta, Eestimaa Rahvaliid 4 kohta ja Eesti Keskerakond 1 koha.

Tallinna projektis osalenud noorte arvamus näitas, et erakondade lõikes sooviti volikogus kõige rohkem näha Reformierakonda (31,56%), millele järgnes Isamaa ja Res Publica Liit (23%) ja Keskerakond (19,17%). Eestimaa Rohelised said 15,04% suuruse varivalijate toetuse, Sotsiaaldemokraatlik Erakond 10,02% ning valimisliitu Tallinna Linnarahva Heaolu Eest toetas 0,29% varivalijaist.

Kuna Tallinnas jäi projekti korraldamine koolides katki ning varivalimised kolisid minibussidesse ja Eesti Rahvusraamatukogusse, osutus noorte osalus väga väikseks ning projekti raames ei pandud kokku noorte otsustel põhinevat volikogu. Plaanide muutus tulenes kohalike otsustajate tugevast vastuseisust, mis tuli ilmsiks projekti ettevalmistusperioodil ning mille tulemusena algsed kokkulepped koolidega katkesid.

Eesti Noorteühenduste Liidu esimees Ott Heidmets tõdes, et kuigi projekti süüdistati ühe või teise erakonna kampaaniaks olemises, õnnestus väärarvamus ümber lükata. “ENL suutis umbusu ja süüdistused ümber lükata objektiivse projektiga, kus oli keelatud erakondade sümboolika ja reklaam ning mille tarvis kirjutasid kõik poliitilised noortekogud alla ka hea koostöö lepingule, kus võtsid vabatahtlikult endale kohustuse mitte sekkuda projekti ega seda kuidagi kallutada. Kõige parem maine ja usaldusväarsuse tõestus on tehtud töö ning nii ajakirjandus kui varivalijad nägid, et projekt oli tõesti apoliitiline.”

Projekti korraldamine oli Heidmetsa sõnul nii tehniliselt kui ka emotsionaalselt raske, sest taolises mastaabis tehti varivalimisi Eestis esimest korda. “Mõistsime, et kõige efektiivsem on varivalimisi läbi viia koolides, kus noored suurema osa oma päevast veedavad ja õpivad. Eraldi noori kuhugi meelitama hakata, kus nad normaalolukorras ei liigu, on oluliselt vähem tulemuslik ja palju kulukam,” kommenteeris Heidmets.

Projekti idee andis ENL-ile Soome noorteühenduste katusorganisatsioon Alliansi, mis on varivalimisi edukalt korraldatud 1995. aastast. Mullu korraldas esmakordselt varivalimisi ka Taani noorteühenduste liit. ENL-i Euroopa katusorganisatsioon, Euroopa Noortefoorum, on samuti kaalunud europarlamenti valimiste eel varivalimiste korraldamist.

Eesti Noorsoo Instituudi teadur Marti Taru ütles, et varivalimistel on märgiline tähendus ja kuna aktiivsus on kumulatiivne, lähevad varivalimiskogemusega noored palju suurema tõenäosusega täisealisena valima. Politoloog Tõnis Saarts on varivalimisi kommenteerides öelnud, et praegu ei pöörata platvormides noortele peaaegu üldse tähelepanu. Ometi sõltub just noorte valikuteoskusest ja huvist osaleda demokraatia areng Eestis.

Harjutamine teeb meistriks:
www.varivalimised.ee

Programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“

Alates 2008. aasta teisest poolest vastutab büroo partnerina ESF riikliku programmi “Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames **Eesti noorsootöö koolitusvaldkonna arendamise eest**. Programmi üldesmärgiks on tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja seal toimetulekuks tänu noorsootöö teenuste kõrgemale kvaliteedile.

2009. aastal viis büroo läbi 14 noorsootöötajate pädevusi arendanud koolitust ning 4 seminari, kus osales 613 noorsootöötajat. Peamiselt osalesid koolitustel avatud noortekeskuste juhid, noorsootöö spetsialistid, huvijuhid ja õpetajad ning koolitajad. Koolitustel käsitleti erinevaid teemasid, nt aktiivseks kodanikuks olemine, mitmekesisus, maailmaharidus, inimõigused, väärtuskasvatus jpt. Osalejate tagasisidest lähtudes võib öelda, et büroo korraldatud koolitused vastasid osalejate vajadustele, tõstsid tööalast motivatsiooni, olid silmaringi avardavad ning koolituse käigus saadud uusi oskuseid, teadmisi ning arusaamu peeti tööks vägagi vajalikeks.

Mitteformaalse õppimise veebist www.mitteformaalne.ee on saanud keskkond, kust saab ülevaate enesetäiendamisevõimalustest noortevaldkonnas. Veeb sisaldab koolituskalendrit, koolitajate ja õppematerjalide andmebaasi ning

ka audio- ja videomaterjale koolitustelt ja seminaridelt. Veebilehe külastuste arv on viimastel kuudel aasta esimeste kuudega võrreldes tõusnud 35%.

Programmi toel asutati uus **noorsootöö ajakiri MIHUS**, mille kolm esimest numbrit ilmusid 2009. aastal. Ajakiri kajastas noorsootöö seminaridel käsitletud teemasid ning arutles noorsootöö, tööhõive ja väärtuste üle. Ajakiri on kättesaadav mitteformaalse õppimise veebist www.mitteformaalne.ee

Noortevaldkonna koolitajate arendamisel on 2009. aasta prioriteediks olnud noortevaldkonna koolitaja pädevusprofiili loomine, koolitajate võrgustiku arendamine ning erinevate enesearendusvõimaluste pakkumine läbi töö ja koolituste. 2009. aastal oli noortevaldkonna koolitajatel võimalik osaleda kolmel sisekoolitusel („Eneseväljendusoskuse arendamine“, „Omaeliste koolitus“ ja „Väärtuste väärtuslikkus“), mis olid suunatud koolitaja tööks vajalike kompetentside arendamisele ning võrgustiku kujunemise toetamisele. Lisaks oli koolitajatel võimalik kandideerida rahvusvahelistele koolitustele Tool Fair 2009 ja Helsingis toimunud konverentsile „Violence and Network Society“.

Noorsootöö õpetavate kõrgkoolide õppekavaarendajatele korraldatud õppereisi eesmärgiks oli Walesi Newporti ülikooli tegevusega tutvumine ning kogemuste jagamine noorsootöö alaste õppekavade arendamise ning magistriprogrammi väljatöötamise teemal. Õppevisiidil oli Eestist kokku 14 osalejat (esindatud olid TÜ Narva Kolledž, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia, Tallinna Pedagoogiline Seminar, haridus- ja teadusministeeriumi noorteosakond ja Euroopa Noored Eesti büroo).

Koolitajate Eesti-sisese võrgustiku kujunemiseks viidi detsembrikuus läbi teine noortevaldkonna koolitajate kohtumine. Ühiste koolituste ja kohtumistega on loodud soodne pinnas koolitajate omavahelise jätkusuutliku koostöö kujunemiseks, kogemuste ning parimate praktikate jagamiseks. Koolitajatest on kujunemas võrgustik, kel on valmisolek noortevaldkonna koolitajate jaoks oluliste teemade tõstatamiseks ja valdkonna arengutesse panustamiseks.

Erinevatel Eesti-sisestel ja rahvusvahelistel koolitustel, seminaridel ja õppereisidel osales kokku 101 koolitajat.

Teaduskoostöö

Teaduskoostöö programmide ja tugiteenustega tegeleb Archimedeses teaduskoostöö keskus

www.archimedes.ee/teadus

Teaduskoostöö keskus koosneb neljast üksusest:

- rahvusvaheliste koostööprogrammide ja -võrkude büroo
- Eesti teadusinfosüsteemi büroo
- teaduskompetentsi nõukogu büroo
- teaduse populariseerimise büroo

Eesti edukas teaduse 7. raamprogrammis

7. raamprogramm (2007–2013) on põhiliseks rahvusvaheliste teadusprojektide rahastamise vahendiks Euroopas, mille riiklik tugioorganisatsioon Eestis on Sihtasutus Archimedes.

2009. aasta 11. novembri seisuga on raamprogrammi konkursil osalenud 1019 Eesti organisatsiooni, neist 218 edukalt. Eesti taotluste tase on olnud silmapaistvalt kõrge – kui Euroopa Liidu keskmine edukuse määr on 21,68%, siis Eesti puhul oli see 24,01%. Edukad projektid on Eesti teadusele sisse toonud ligi 593 miljonit krooni.

Sellest aastast maksab Archimedes Euroopa Liidu koostööprogrammides osalejatele välja ka **ettevalmistustoetusi** ja **käibemaksu kompenseerimistoetusi**. 2009. aastal eraldati ettevalmistustoetust kokku 42 projektile üle 1,3 miljoni krooni ulatuses. Käibemaksu kompenseerimistoetust sai sada projekti kokku ligi 2,2 miljoni krooni ulatuses.

7.-8. maini peeti Prahas konverentsi Research Connection 2009. Eesti esines messil oma väljapanekuga, kus olid esindatud erinevad Eesti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonna tippkeskused, kompetentsikeskused ja raamprogrammi projektid. Hinnanguliselt külastas Eesti boksi kahe päeva jooksul üle tuhande inimese.

COST võrgustik

Euroopa riikidevahelise teaduse ja tehnika alase koostöö programmis COST osales sel aastal 78 projektis üle saja teadlase seitsmeteistkümnest erinevast Eesti organisatsioonist. Kõige arvukamalt on esindatud Tartu Ülikool (56), Tallinna Tehnikaülikool (23) ja Eesti Maaülikool (19).

Juunis läbi viidud COST osalejate uuringust selgus, et eelkõige nähakse programmis osalemise kasu võimaluses leida uusi koostööpartnereid, oma organisatsiooni parema nähtavuse ja arvestatavuse saavutamises, rahvusvahelise koostöövõime parandamises ja võimaluses ennast teistega võrrelda.

Innovaatika kolis veebi

Alates 1997. aastast igakuise paberväljaandena ilmunud infoleht Innovaatika trükiti juunis viimast korda paberile. Nüüdsest saab teaduskoostöö valdkonna uudiseid lugeda Innovaatika internetiväljaandest aadressil <http://innovaatika.archimedes.ee>

Teaduskompetentsi nõukogu büroo:

- abistab teaduskompetentsi nõukogu nende igapäevases töös
- valmistab ette ja viib läbi Eesti teadus- ja arendusasutuste korralist evalveerimist
- annab iga kuu välja elektroonilist T&A teatajat, kus on kirjas olulisemad teaduspoliitilised uudised Euroopast ja mujalt maailmast

Eesti Teadusinfosüsteem

Teaduskoostöö keskus haldab aadressil www.etis.ee asuvat Eesti Teadusinfosüsteemi, mis koondab endas informatsiooni teadus- ja arendusasutuste, teadlaskonna ning erinevate teadusprojektide kohta. Lisaks administreerimisele pakume igapäevast tuge süsteemi kasutajatele.

Teadusinfosüsteem on ühtlasi kanal erinevate taotluste esitamiseks ning esitatud taotluste läbivaatamiseks – sel aastal toimus ETIS-e vahendusel 12 erinevat taotlusvoorut või aruannete esitamist. Võrreldes möödunud aastaga kulgesid taotlus-voorud ladusamalt.

Eesti teadusportaalil on ka uudiste rubriik, kus ilmus aasta jooksul 375 teadusteemalist uudist.

Teaduse populariseerimise konkursid

Teaduse populariseerimise büroo korraldatud konkurssidel ja üritustel osales 2009. aastal kokku **1565 inimest**, erinevatel konkurssidel oli kokku **160 võitjat**, kellele jagati välja **1,9 miljoni krooni** väärtuses preemiaid.

Eesti **õpilasteadlased** näitasid sel aastal rahvusvahelisel areenil väga häid tulemusi. Riinu Ots

(Hugo Treffneri Gümnaasium) sai USA-s toimunud Intel International Science and Engineering Fair'il 2. preemia, kutse Hiina noorteadlaste konkursile ja omanimelise asteroidi. **Kristina Aare** (Narva Humanitaargümnaasium) võitis Euroopa Liidu noorte teadlaste konkursil eripreemia, mis võimaldab tal teha uurimistööd Euroopa Molekulaarbioloogia Instituudis Heidelbergis.

Noortel leiutajatel oli taas võimalus oma nutikust näidata **noorte leiutajate konkursil**, mille selleaastaseks teemaks oli „Hoiame kokku“. Konkursile saadeti kokku 650 leiutist, mis aitasid kokku hoida kõikvõimalikke asju – raha, aega, elektrit... Mitu noort mõtlesid aga ka selle peale, kuidas sõbrad saaksid omavahel kokku hoida. Koostöös Eesti Disainikeskusega peeti esmakordselt Eestis noorte leiutajate suvekool, kuhu olid kutsutud 2008. aasta leiutajate konkursi parimad.

Lisaks korraldab teaduse populariseerimise üksus üliõpilaste teadustööde konkurssi (kuhu laekus sel aastal rekordilised 417 tööd!), kasvatusteaduslike teadustööde konkurssi, annab välja teaduse populariseerimise auhinda ning koordineerib Õpilaste Teadusliku Ühingu tegevust.

Pealt hipi, seest taibu

Autor: Priit Pullerits, Postimees

Selleks et tõsiselt maailma parandada, ei pea kõigest hingest koolipinki nühkima. Elu tuleb mõnuga võtta.

Kui kohtate keset Tartut paljasjalgset neitut, siis pingutage mälu – äkki olete kohanud teda hommikul kell neli Emajões suplemas, silmanud sõpradega põõsa all lõbusalt lebotamas või märganud mõnes pargis prügi üles noppimas?

Riinu Ots, see paljasjalgne Hugo Treffneri gümnaasiumi abiturient, kes kuulab funki ja punki, folki ja rokki – ja 18. sajandi muusikat ka, sest nüüdisajal ei osata tema meelest enam üldse head muusikat luua – ning sai koolitöö kõrvalt hakkama teadustööga, mis pälvis ookeani taga üleilmse tunnustuse, on tegelikult hipi.

Etteaste kasiinolinnas

Ega hipindus – või ükskõik milline teine elustiil või -hoiak – sega maailma teaduskorüfeedelt tunnustuse pälvimist. Riinu Ots võitis USA-s noorte üleilmsel teadusmessil keskkonnateaduste kategoorias teise preemia. See on parim tulemus, mille Eesti kooliõpilane eales nii kaalukal üritusel saavutanud. Üks žürii liikmeist väitis koguni, et oma töö eest ei vääriks Ots ainult bakalaureuse-, vaid koguni magistrikraadi.

Millega ta siis hakkama sai?

Kujutagem ette paksu suitsusammast, mis kerkib Balti soojuselektrijaama, Kunda tsemenditehase ja veel seitsme Kirde-Eesti suurettevõtte hiigelkorstnaist. Ots arvutas kahe nädala jooksul iga kolme tunni tagant, kui kõrgele nonde tossujoad tõusevad, ning sõotis tulemused arvutiprogrammi. Edasi järgnes hulk keerulisi arvutusi, millest tavalisel inimesel pole võimalik aru saada (või ütleb kellelegi midagi Briggsi teooria või SILAM-i mudel?), et selgitada, kuidas mõjutab suitsujoa kõrguse arvesse võtmine selle leviku arvutust atmosfääris.

Ilmnes, et mõjutab oluliselt. Kaheksa teadlasest kohtunikku, kes Nevada osariigis Renos, mis on sealkandis Las Vegase järel suuruselt teine kasiinolinna, teadusmessil Otsa tööd hindasid, polnud kiitusega kitsid. Üks neist kutsus teda otsejoones oma teadusgruppi atmosfääriuuringuid tegema, teine lubas samuti esitada lähiajal kutse koostööks.

Kõigest hoolimata ei unista Riinu Ots, et teeb ühel heal päeval avastuse, mis jäädvustaks ta nime ajalukku. Kuigi sinna ta nimi peagi paratamatult satub. Lisaks 1500 dollarile, mis ta oma tööga Ameerikas preemiaks teenis, saab Otsa järgi nime väikeplaneet või asteroid, mille täheteadlased lähiajal avastavad.

Maailmaruumis tiirleb juba üks Otsa-nimeline taevakeha, 3738 Ots. Georg Otsa nimeline. Et vahet teha, sobiks uue nimeks näiteks Hipi-Ots. «See oleks päris kena,» lausub Riinu Ots, parem kui nimi numbriga.

Artikli täisversioon ilmus Postimees Arteris 23. mail 2009

Teadusteemad meedias

Miks Eesti meedias teadusest nii vähe juttu on? Kas teadlased ei taha oma tegemistest rääkida või ei suuda meedia nende häält kuuldavaks teha? Miks vaatamata ulatuslikele teavituskampaaniatele inimesed ikka veel ei adu, mis on innovatsioon? Kas teadus ja innovatsioon on üldse teemad, mis meile korda lähevad? Need ja veel paljud teised küsimused tekitasid tuli hingelist diskussiooni 9. septembril toimunud teadus- ja innovatsioonimeedia konverentsil „Bermuda kolmnurk”. Selleaastane üritus oli järjeks 2008. aastal toimunud esimesele teadusmeedia konverentsile „Teadus – tumm või tummine”. Konverentsi 220 osaleja seas oli nii teaduse kui ka meedia esindajaid.

Programm TeaMe

2009. aastal läks käima Euroopa Sotsiaalfondist rahastatav teaduse populariseerimise programm TeaMe. Programmi nimi on tuletatud sõnadest **Teadus**, **Meedia** ja **Meie** – need on osapooled, kes programmist kasu peaksid saama.

Programmi eesmärgiks on muuhulgas teaduse ja tehnoloogia populariseerimine massimeedia kaudu, teadlase ja

inseneri elukutse atraktiivsuse tõstmine noorte hulgas ja uute õppevahendite väljatöötamine. TeaMe kogumaht on ligi **52,2 miljonit krooni** ning partnerina on teadusajakirjanduse valdkonna tugevdamisse kaasatud Eesti Rahvusringhääling.

Programmi juht asus Sihtasutuses Archimedes tööle 9. veebruaril ja programm kinnitati juba 17. juulil, mis teeb TeaMe-st väidetavalt ühe kõige kiiremini käivitunud ESF programmi.

EURAXESS võrgustik

Teise riiki tööle ja elama kolimisega kaasnevad mitmed küsimused seadusandluse ja igapäevase elu kohta. Euroopa Komisjoni ellu kutsutud üle-euroopalise mobiilsuskeskuste võrgustiku EURAXESS töö eesmärk on pakkuda mobiilsetele teadlastele ja nende pereliikmetele praktilist nõu ja tuge.

EURAXESS Eesti võrgustikku kuuluvad lisaks Sihtasutusele Archimedes veel Eesti Teaduste Akadeemia, Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Maaülikool ja Tallinna Ülikool – kõigis nendes asutustes on tööl kontaktisik, kellelt välisteadlased võivad julgesti nõu küsida.

Emilie Maj: Eestis on hea töötada

Emilie Maj on Prantsusmaalt pärit antropoloog, kes on nüüdseks 1,5 aastat töötanud Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudis, kus ta uurib Siberis elavate jakuutide kultuuri.

Miks Eesti?

Leidsin oma praeguse töökoha Prantsuse antropoloogide meililisti saadetud kirjast. Eesti tundus mulle endise Nõukogude Liidu riigina põnev ja samas ma ei tahtnud minna Prantsusmaalt liiga kaugele, näiteks Ameerikasse.

Kuidas Eesti võrreldes varasemate töökohtadega tundub?

Võrreldes Pariisi ja Cambridge'iga on Eestis hea töötada. Mul on oma kabinet ja toredad kolleegid, olen siin saanud hästi süveneda ja mitu artiklit valmis kirjutanud. Ülikool korraldab igal neljapäeval interdistsiplinaarseid seminare, kus erinevate valdkondade teadlased jagavad oma ideid. Sealt sain ma väga palju uusi mõtteid geograafiast – tegin ettekande Siberi geograafiast ja kuigi olen antropoloog, avaldasin aasta hiljem artikli hoopis geograafia teemalises teadusajakirjas!

Kas oled ka Eesti keelt õppinud?

Ei, ei ole. Harjutan pigem inglise ja vene keelt. Inglise keel on minu töös väga oluline, samuti räägin eestlastega inglise keeles – nad räägivad väga head inglise keelt. Vene keelt on tarvis igapäevasihtuatsioonides, näiteks turul on kõik vene keeles. Selleks, et Eestis paremini hakkama saada, oleks eesti keelt vaja osata küll.

Mis Sulle Eestis elamise juures kõige rohkem meeldib?

Õpetamine on väga hea kogemus. Tallinna Ülikoolis peab akadeemiline personal õpetama vähemalt 30 tundi aastas. See on minu jaoks raske, aga vahel tuleb teha selliseid asju, mida sa ei taha, et neis paremaks saada.

Küsis Annette van Zonneveld

Sihtasutus Archimedes rakendusüksusena korraldab perioodil 2007-2013 Euroopa Liidu struktuuritoetuste andmist teadus- ja arendusvaldkonnas.

Toetusi vahendatakse **majanduskeskkonna arendamise rakenduskava** ja **inimressursi arendamise rakenduskava** kaudu.

Rakendusüksuse ülesanneteks on **taotluste menetlemine, toetuse saajate nõustamine, väljamaksete tegemine** ja väljamaksetaotluste ning kulude **abikõlblikkuse kontrollimine**.

2009. aasta prioriteediks olime seadnud koostöö toetuse saajatega. Selle tegevuse raames viidi läbi alustavate või juba toimivate meetmete infopäevi (11) ja toimusid personaalsed kohtumised toetuse saajatega, inimressursi rakenduskava raames koostati toetuse saajatele väljamaksete juhend. Toimus pidev koostöö haridus- ja teadusministeeriumi, rahandusministeeriumi ja teiste rakendusüksustega.

Ka 2010 aasta prioriteediks on jätkuvalt koostöö toetuse saajatega.

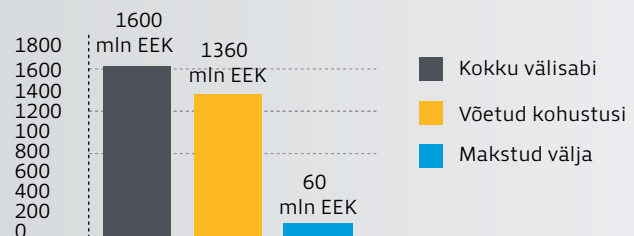
TEA inimressursi arendamine

Eesti teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamisel lisandub teadmispõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere ning tugevneb kõrghariduse kvaliteet.

2009. aasta alguseks oli alustatud 4 programmi rakendamisega – **BeSt, Primus, DoRa, Mobilitas**. Aasta jooksul otsustati alljärgnevate uute programmide või projektide rahastamine:

- haridusteaduse ja õpetajakoolituse edendamise programm **Eduko**
- teaduse populariseerimise programm **TeaMe**
- teaduspoliitika ja kõrghariduse kvaliteedi arendamise programm **Ekka**
- avatud taotlusvoorudena toimusid projektikonkursid **kõrgkoolide ja ettevõtete koostöö ja doktorikoolide** raames, millede raames kiideti hindamiskomisjonide poolt heaks vastavalt 17 ja 13 eeltaotlust

Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna kogumahuks on välisabina üle 1,6 miljardi krooni, millest **aasta lõpuks** oli eelarvetega kinnitatud ehk võetud kohustusi **1,36 miljardi** krooni ehk 84,9% ulatuses. Tehtud kulutusi on aruandlusperioodil välja makstud kogusummas üle **60 miljoni krooni** ehk 4,4% kinnitatud eelarvetest (3,8% kogu suuna kavandatud mahust).

TEA majanduskeskkonna arendamine

Kaasaegse teadus- ja arendustegevuse võimekuse suurendamise ja kõrghariduse õppekeskkonna kaasajastamisega soovitakse toetada pikaajalisele majandusarengule suunatud valdkondlikke programme, osalust Euroopa Liidu ja Läänemere teaduskoostöö programmides ning kaasajastada teadusasutuste ja kõrghariduse infrastruktuuri ja seadmeid.

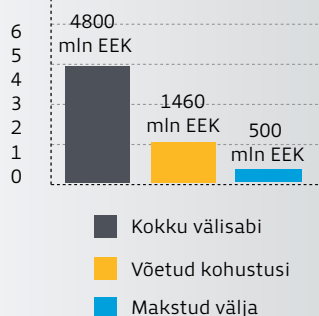
Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava raames oli 2009. aasta alguseks alustatud 2 meetme rakendamise:

- **teaduse tippkeskuste** projektide raames (7 projekti) toimus perioodi jooksul plaanipärane väljamaksetaotluste menetlemine
- Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud investeeringute kava **teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolide õppe- ja töökeskkonna infrastruktuuri kaasajastamine** alusel otsustati perioodi jooksul 8 projekti rahastamine. **Investeeringute kavas on kokku 11 teadusobjekti ja 8 kõrgharidusobjekti.** Perioodi alguseks oli rakendusüksus teinud otsused 2 projekti rahastamiseks.

Aasta jooksul alustati alljärgnevate uute meetmete rakendamisega:

- toimus avatud taotlusvoor alameetmes **väikesemahulise teaduse infrastruktuuri kaasajastamine** Eesti teadus- ja arendusasutuste teaduse sihtfinantseerimise raames
- tehti ettevalmistused meetme **rakenduskõrgharidusõppe ja õpetajakoolituse õppeinfrastruktuuri kaasajastamine** taotlusvooru avamiseks 2011. aasta alguses
- tööd alustas **e-teadusinfo programm**

Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna kogumahuks on välisabina üle 4,8 miljardi krooni, millest **aasta lõpuks** oli eelarvetega kinnitatud üle **1,46 miljardi krooni** ehk 30,2% ulatuses. Tehtud kulutusi on aruandlusperioodil välja makstud kogusummas üle **468 miljoni krooni** ehk 31,9% kinnitatud eelarvetest (9,6% kogu suuna kavandatud mahust).

Töökeskkonna- ja materjalialanalüüsi teaduskeskus Chemicum

Euroopa üks viimase kümne aasta moodsamaid loodusteaduste õppe- ja teadushooneid valmis Tartus.

Kaasaegses interdistsiplinaarses teaduskeskuses hakkavad paiknema peaaesjalikult keemia, keskkonnateaduste ja maateaduste ning ka biomeditsiini ja tervishoiu valdkondade teadusgrupid. Uues teaduskeskuses hakkab tööle ligi 300 teadlast ja doktoranti ning see on õpikeskkonnaks ligi 600 üliõpilasele.

Uus teaduskeskus aitab parandada teadlaste töökeskkonda ning stimuleerib seeläbi teadustöö efektiivsust, aga ka kraadiõppe mahtu ja kvaliteeti.

SA Archimedes toetab struktuurivahenditest Tartu Ülikooli keskkonna- ja materjalialanalüüsi teaduskeskust 304 miljoni krooniga.

MAJANDUSAASTA ARUANNE

Bilans

	31.12.2009	31.12.2008
Varad		
Käibevara		
Raha ja pangakontod	287 176 427	240 250 082
Nõuded ja ettemaksed	218 895 545	307 544 632
Käibevara kokku	506 071 972	547 794 714
Põhivara		
Materiaalne põhivara	519 460	487 083
Immateriaalne põhivara	35 722	0
Põhivara kokku	555 182	487 083
Varad kokku	506 627 154	548 281 797
Kohustused ja netovara		
Lühiajalised kohustused		
Võlad tarnijatele	2 671 205	1 509 790
Võlad töötajatele	5 246 072	3 462 494
Muud kohustused ja saadud ettemaksed	493 927 837	539 551 542
Laenukohustused	23 246	52 633
Lühiajalised kohustused kokku	501 868 360	544 576 459
Pikaajalised kohustused		
Laenukohustused	146 645	0
Netovara		
Akumuleeritud ülejääk	3 705 338	2 309 378
Aruandeperioodi tulem	906 811	1 395 959
Netovara kokku	4 612 149	3 705 338
Kohustused ja netovara kokku	506 627 154	548 281 797

Tulemiaruanne

	2009	2008
Tegevustulud		
Kaupade ja teenuste müük	756 045	528 002
Saadud toetused	732 766 920	513 667 310
Muud tulud	57 716	0
Tegevustulud kokku	733 580 681	514 195 312
Tegevuskulud		
Antud toetused	-652 872 383	-448 671 856
Tööjõukulud	-46 961 499	-36 980 035
Majandamiskulud	-30 521 097	-29 197 989
Muud tegevuskulud	-3 212 147	-2 965 515
Põhivara amortisatsioon	-228 1910	-234 543
Tegevuskulud kokku	-733 795 316	-518 049 938
Aruandeperioodi tegevustulem	-214 635	-3 854 626
Finantstulud ja -kulud	1 121 446	5 250 585
Aruandeperioodi tulem	906 811	1 395 959

Rahavoogude aruanne

	2009	2008
Aruandeperioodi tegevustulem	-214 635	-3 854 626
Korrigeerimised:		
Põhivara amortisatsioon ja ümberhindlus	228 191	234 543
Kasum/kahjum põhivara müügist	-46 400	0
Korrigeeritud tegevustulem	-32 844	-3 620 083
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus:		
Muutus nõuetes ostjate vastu	81 632	32 787
Muutus viitlaekumistes	-200 465	3 182
Muutus nõuetes toetuste ja siirete eest	89 232 847	-179 821 738
Muutus muudes nõuetes	-563 068	-285 326
Muutus maksude, lõivude, trahvide ettemaksetes	152 040	-161 057
Muutus toetuste ettemaksetes	-2 531 480	-46 682 431
Muutus muudes ettemaksetes	-19 080	-325 541
Põhitegevusega seotud käibevarade netomuutus kokku	86 152 426	-227 240 124
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus:		
Muutus võlgades hankjatele	1 161 415	-403 204
Muutus võlgades töövõtjatele	482 584	122 767
Muutus maksu-, lõivu- ja trahvikohustustes	-129 332	1 184 372

	2009	2008
Muutus viitvõlgades	-228 838	-122 198
Muutus toetuste ja siirete kohustustes	-88 850 244	209 227 018
Muutus muudes kohustustes	1 455 442	524 401
Muutus saadud toetuste ettemaksetes	43 423 867	142 148 635
Muutus muudes saadud ettemaksetes	1600	0
Põhitegevusega seotud kohustuste netomuutus kokku	-42 683 506	352 681 790
Rahavood põhitegevusest kokku	43 436 076	121 821 584
Rahavood investeerimistegevusest:		
Tasutud põhivara eest (v.a finantsinvesteeringud ja osalused) kokku	-96 307	-251 380
Laekunud põhivara müügist	110 000	0
Laekunud intressid ja muu finantstulu	3 620 340	3 370 327
Rahavood investeerimistegevusest kokku	3 634 033	3 118 947
Rahavood finantseerimistegevusest:		
Tagasi makstud kapitalirendi kohustused	-146 326	-107 956
Makstud intressid	3 440	-5 182
Makstud muud finantskulud	-877	-138 841
Rahavood finantseerimistegevusest kokku	-143 764	-251 979
Puhas rahavoog	46 926 345	124 688 552
Raha ja selle ekvivalendid perioodi alguses	240 250 082	115 561 530
Raha ja selle ekvivalendid perioodi lõpus	287 176 427	240 250 082
Raha ja selle ekvivalentide muutus	46 926 345	124 688 552

